

(23)

Olstad 2a,

analyseprotokoll

Finn Olstad: *Sandefjords historie. Bind I. Strandsitter og verdensborger*, Sandefjord kommune 1995, underkapitlet til hovedkapitlet "Herrer og tjenere": "De forskjellige Klassers Uundværlighed for hverandre" (s 123-138):

Deler av parafrasen som er direkte gjentakelse av ytringen markeres med «sitattegn» (obs: sitattegnene ble forandret til "slike tegn" 16.5.03, og jeg greide ikke å fikse dem tilbake.)

Ytring	Parafrase	Topos	Toposgruppe
1. <i>"de forskjellige Klassers Uundværlighed for hverandre"</i>	På slutten av 1800-tallet var det en alminnelig oppfatning i Sandefjord/ Sandar at klassene var uunnværlige for hverandre.	Én interessant forestilling går ut på at samfunnsskissene er uunnværlige for hverandre. ¹	LP2 GJENSIDIGHET
2. En søndag i september 1884 var det duket til fest	---	a) Vi dukker nå inn i en konkret scene i fortiden for å se hva vi kan lære av den.	P1 LA SCENEN BEGYNNE!
		b) Jeg har hold for mine allmenne påstander om samfunnsforholdene i de håndfaste historiske kildene.	E4 SOLID BAKGRUNN
3. i snekkerverkstedet på Sandefjords mekaniske verksted.	---	" (begge topoi)	" (begge toposgrupper)
4. Det var satt inn bord og benker.	---	Vi fortsetter med den konkrete scenen for å bringe fortiden nærmere.	LHM1 ARKIVSMAKEBIT
		Vi går videre i den konkrete scenen i fortiden og se hva vi kan lære av den.	P2 LA SCENEN FORTSETTE!
5. Verkstedet var godt	---	"	"

¹ Jeg velger å ikke føre paternalisme-begrepet inn i topos-formuleringene før det eksplisitt er lansert (78) (Det finnes rett nok på s 90, altså 23 sider før vårt utdrag, men er ikke nøye forklart der.)

opplyst,			(begge toposgrupper)
6. og pyntet med grønt.	---	”	”
7. Her satt sjefer, funksjonærer og arbeidere med damer,	På slutten av 1800-tallet ble det arrangert fester som skulle bringe samfunnsklassene sammen.	I ”Sandefjord/Sandar ble det i den aktuelle perioden” (=STED/TID nedenfor) gjort bevisste forsøk på å bringe samfunnsklassene sammen.	LP+9 SYMBOLER
		Vi går videre i den konkrete scenen i fortiden for å bringe fortiden nærmere.	LHM1 ARKIVSMAKEBIT
		Vi går videre i den konkrete scenen i fortiden og ser hva vi kan lære av den.	<i>P2 LA SCENEN FORTSETTE!</i>
8. og de ble godt traktet med smørbrød og øl.	”	” (alle 3 topoi)	” (alle 3 toposgrupper)
9. Det var taler og skåler.	---	”	”
10. Verkstedformannen og arbeiderne fikk ros og takk for godt arbeid.	Det ble delt ut ros og takk nedover i det sosiale hierarkiet.	”	”
11. Så var ordet fritt.//→	---	”	”
12. "En af de tilstedeværende gav en Oversigt over de forskjellige Klassers Uundværlighed for hverandre,	På slutten av 1800-tallet var det en alminnelig oppfatning at klassene i Sandefjord/Sandar var uunnværlige for hverandre.	Én interessant forestilling, som ble aktivt framelsket i (STED/TID), går ut på at samfunnsklassene er uunnværlige for hverandre.	LP2 GJENSIDIGHET
		”	LHT3 KLASSE VIKTIG
		Vi går videre i sitatet for å komme fortidens mennesker og tenkemåte nærmere.	LHM1 ARKIVSMAKEBIT
13. og betonedede Arbejdets store Velsignelse,	En betoning av arbeidets velsignelse var et ledd i arbeidet for et samarbeid mellom klassene.	Et ledd i arbeidet for et samarbeid mellom klassene var betoningen av Arbeidets velsignelse.	LP10 ARBEID ADLER
		Vi går videre i sitatet for å komme fortidens mennesker og tenkemåte nærmere.	LHM1 ARKIVSMAKEBIT

14. hvorefter Firmaet takkedes for den Omhu og humane Omgang	Det ble delt ut ros og takk oppover i det sosiale hierkarkiet.	Takknemlighet oppover ble demonstrert som en dyd i (STED/TID).	LP8 PATER OMSORG
		Vi går videre i sitatet for å komme fortidens mennesker og tenkemåte nærmere.	LHM1 ARKIVSMAKEBIT
15. de udviser mod sine Underordnede	”	” (begge topoi)	” (begge toposgrupper)
16. samt for nærværende hyggelige Festlighed.”	”	”	LP+9 SYMBOLER
		Vi går videre i sitatet for å komme fortidens mennesker og tenkemåte nærmere.	LHM1 ARKIVSMAKEBIT
17. {Vestfold 1.10.1884.}//	Jeg bedriver vitenskap gjennom solide kildestudier.	--- (som parafrasen)	E1 KILDER
18. En tilfeldig avisnotis uten særlig betydning,	Noen vil kanskje se på det som her er sitert fra en avis som betydningsløst og tilfeldig.	Historiske enkeltbegivenheters representativitet kan selvsagt diskuteres.	LHM3 TYPISK BEGIVENHET
19. eller et sjeldent innblikk i en viktig, ofte taus dimensjon i samfunnslivet?	Andre, og jeg er blant dem, mener det gir “et sjeldent innblikk” i det harmoniserende synet på forholdet mellom klassene, et syn som ikke så ofte ble artikulert.	”	”
		Mitt historiske eksempel er etter min mening representativt.	
20. Festen hadde ikke bare øl og smørbrød,	Festen handlet ikke bare om bordets gleder.	I (STED/TID) ble det gjort bevisste forsøk på å bringe samfunnsklassene sammen.	LP+9 SYMBOLER
21. men også et symbolsk innhold.	Festen hadde et rituelt-”symbolsk innhold”.	”	”
22. Arbeidsgiveren påtok seg ansvaret for sine arbeideres velferd,	Festen demonstrerte at “arbeidsgiveren påtok seg ansvaret for sine arbeideres velferd.”	I (STED/TID) ble det gjort bevisste forsøk på å demonstrere arbeidsgivernes ansvar overfor sine underordnede.	LP8 PATER OMSORG
23. og ga av sin overflod.	Festen demonstrerte arbeidsgiverens generøsitet nedover.	I (STED/TID) ble det gjort bevisste forsøk på å demonstrere arbeidsgivernes generø-	”

		sitet overfor sine underordnede.	
24. Arbeidernes gjengave skulle være arbeidsvilje og lojalitet,	Festen demonstrerte at "arbeidernes gjengave skulle være arbeidsvilje og lojalitet"	I (STED/TID) ble det gjort bevisste forsøk på å demonstrere at arbeidernes gjengave til arbeidsgivernes generøsitet var arbeidsvilje og lojalitet.	LP12 UNDERKASTELSE
25. og å akseptere sine overordnede vilkår og påbud.	---	I (STED/TID) ble det gjort bevisste forsøk på å demonstrere at arbeidernes gjengave til arbeidsgivernes generøsitet var aksept av reglene som var gitt ovenfra.	"
26. For sikkerhets skyld ble det framskaffet en taler	Han som talte da ordet var såkalt "fritt", var vervet til denne rollen.	I (STED/TID) ble det gjort bevisste forsøk på å demonstrere de underordnede takknemlighet oppover.	LP+9 SYMBOLER
27. som trakk fram bedriftens "Omhu og humane Omgang",	Den vervede takketa- leren nedenfra "trakk fram bedriftens "Omhu og humane Omgang"	"	LP8 PATER OMSORG
28. og la ut om den gjensidige avhengig- heten.	Den vervede takketa- leren nedenfra idylli- serte bevisst da han talte "om den gjensidi- ge avhengigheten."	I (STED/TID) ble det gjort bevisste forsøk på å demonstrere den harmoniske, gjensidige avhengigheten mellom samfunnssklassene.	LP2 GJENSIDIGHET
29. For så vidt kan den korte avisnotisen, undertegnet i ærbødighet av "Sandefjords Værkstedes Arbejdere",	Det er mulig å tolke avisnotisen om denne festen, notisen var kollektivt undertegnet av arbeiderne, på mer enn én måte.	Mitt historiske ek- sempel kan tolkes på ulike måter.	LHT2 FORTOLKNING
30. tas som uttrykk for arbeidernes underkastelse. /	Det er mulig å tolke den arbeiderunderte- gnete avisnotisen som uttrykk for at arbeider- ne underkastet seg.	I (STED/TID) ble det gjort bevisste forsøk på å demonstrere ar- beidernes frivillige underkastelse.	LP12 UNDERKASTELSE
		Jeg har bestemt meg for én fortolkning.	LHM3 TYPISK BEGIVENHET
31. På den tida var det i Sandefjord to fore- ninger som virket ut fra en lignende tanke- gang. /	Som klassesamar- beidsprosjekt var fes- ten i slekt med to fore- ninger i Sandefjord.	Vi skal se nærmere på to foreninger som i (STED/TID) virket ut fra en tankegang om klassenes uunnværlig- het for hverandre.	LP+8 DYRKES ORGANISATORISK
32. Sjømannsfore-	Den ene foreningen	Vi skal se nærmere på	"

ningen var en forening for "sjømannsstanden",	var Sjømannsforeningen, som skulle samle "sjømannsstanden".	Sjømannsforeningen som eksempel på vertikal sosial organisering av <i>standen</i> .	
33. det vil si alle sjømenn fra høy til lav.	"Sjømannsstanden" omfattet både høy og lav innen skipsfart.	"	LHM2 FORTIDENS BEGREPER
34. J. M. Bryde, som var foreningens stifter,	Sjømannsforeningens stifter hadde et aristokratisk navn.	Initiativet til Sjømannsforeningen kom ikke nedenfra.	LHT6 SAMMENSETNING OG STYRING
35. skrev at den skulle "knytte Sømmandsstanden og Skibsredere næriere sammen"	Sjømannsforeningens stifter skrev rett ut at en hensikt med foreningen var å knytte sjømenn og redere tettere sammen.	Initiativet til Sjømannsforeningen ble tatt for å knytte klassene nærmere sammen.	LP2 GJENSIDIGHET
		Vi gjengir et sitat for å bringe fortiden nærmere.	LHM1 ARKIVSMAKEBIT
36. samt virke baade til Skibsfartens Fremme og til Sømandsstandens Udvikling."	Sjømannsforeningens stifter skrev også at hensikten med foreningen var å styrke skipsfarten og standen.	Sjømannsforeningen opererte utfra en konfliktfri modell for forholdet mellom høy og lav, samt for forholdet mellom de underordnedes og næringens interesser.	LP3 SKJULE MOTSETNINGER
		Vi gjengir et sitat for å bringe fortiden nærmere.	LHM1 ARKIVSMAKEBIT
37. {Sandefjords Tidende 30.10.1880.}	Jeg bedriver vitenskap gjennom solide kildestudier.	---	E1 KILDER
38. Her var belærende foredrag som samlet både redere, skipperer, styrmenn og matroser.	I sjømannsforeningen skulle høy og lav belæres gjennom foredrag.	I Sjømannsforeningen skulle høy og lav belæres samtidig.	LP9 PATER OPPDRAR
39. Men det var også klart at framtrede redere og skipperer skulle ta kommandoen,	Det var klart at det var de på toppen innen "standen" som skulle lede Sjømannsforeningen.	Sjømannsforeningen skulle ledes ovenfra.	LP12 UNDERKASTELSE
40. og virke som ledere og foresatte for de andre.	De på toppen skulle "virke som ledere og foresatte for de andre."	Sjømannsforeningens ledelse skulle virke som foresatte.	LP7 PATER LEDERSKAP
41. Som foreningens "direktører" ble foruten Bryde valgt skipsredere Jean B. Linnae (senior) og Ole Nilsen Gogstad.	Det sier sitt at foreningen kalte sine ledere for "direktører" og at to skipsredere gikk inn i foreningsledelsen sammen med Bryde.	Sjømannsforeningen valgte skipsredere som ledere, og de fikk direktørtittel.	LHT6 SAMMENSETNING OG STYRING

42. De ble seinere supplert med skipsførerne Christopher Castberg og Lauritz Aagaard,	Senere kom to skipsførere med i foreningsledelsen.	I Sjømannsforeningen kom også næringens nest øverste sjikt med i ledelsen.	"
43. begge fra noen av Sandefjords ledende familier./	Begge skipsførere som kom med i foreningsledelsen tilhørte Sandefjords elite.	I Sjømannsforeningen kom også næringens nest øverste sjikt – fra byens høyeste sjikt – med i ledelsen.	"
44. Håndverkerforeningen av 1886 skulle virke "til noget Gavn for Haandværksstanden".	Den andre foreningen som var tuftet på et klassesamarbeidsprosjekt var Håndverkerforeningen som skulle styrke "haandværksstanden".	Vi skal se nærmere på Håndverkerforeningen som eksempel på vertikal sosial organisering av <i>standen</i> .	LP+8 DYRKES ORGANISATORISK
45. {Vestfold 29.1.1887.	Jeg bedriver vitenskap gjennom solide kildestudier.	---	E1 KILDER
46. Herfra sitert nedenfor ang. håndverkerforeningen.}	Jeg bedriver vitenskap gjennom solide fotnoter.	---	E3 SOLID FOTNOTE
47. Mestere og svenner hadde felles interesse i å verne om den tradisjonelle ordningen,	De som hadde tatt mester- og svennebrev hadde felles interesse i den tradisjonelle ordningen.	I håndverksyrkene var det faktiske felles interesser mellom mester og svenn.	P+LP+2 FELLES INTERESSER
48. der læregutter og svenner var som en del av mesterens familie.	Den tradisjonelle sosiale ordningen i håndverksfagene gikk ut på at "læregutter og svenner var som en del av mesterens familie."	I håndverksyrkene var læregutter og svenner en utvidet del av mesterens familie.	LP+4 FAMILIE=ARBEID
49. Der bodde de,	Læregutter og svenner bodde hjemme hos mesteren.	"	"
50. der sov og arbeidet de,	Læregutter og svenner arbeidet hjemme hos mesteren.	"	"
51. og der var de underlagt mesteren i ett og alt.	Læregutter og svenner var fullt ut underlagt mesteren.	Familiemetaforen innebærer også <i>underkastelsen</i> under pater familias.	LP12 UNDERKASTELSE
52. Var de dyktige nok og i tillegg fikk skrappt sammen litt startkapital,	Læregutter og svenner kunne avansere.	I håndverksfagene hadde læregutter og svenner avansementsmulighet.	LP+12 AVANSEMENT
53. ble det seinere deres tur til å være mester	Læregutter og svenner kunne avansere.	"	"
54. og kommandere over læregutter og svenner. /	Læregutter og svenner kunne avansere og dermed bli mestre som	Avansement i håndverksfagene innebar blant annet å kunne	"

	kommanderte over nye læregutter og svenner.	kommandere over andre.	
55. Slik var det fremdeles i mange håndverkerhjem i Sandefjord.	Den tradisjonelle mester-svennlæreguttorganiseringen var fremdeles vanlig i Sandefjord sist på 1800-tallet.	Den tradisjonelle organiseringen i håndverksfagene var vanlig i (STED/TID) .	LHT5 ULIK ENDRINGSTAKT
56. Ja, ennå ved århundreskiftet var slike forhold temmelig utbredt,	Den tradisjonelle mester-svennlæreguttorganiseringen var faktisk fremdeles vanlig i Sandefjord ved århundreskiftet.	”	”
		Det er viktig å tidfeste historiske endringer.	LHT1 KRONOLOGI
57. særlig blant bakerne og skomakere,	“Særlig blant bakere og skomakere” holdt den tradisjonelle håndverkerorganisasjonen seg lenge i Sandefjord.	”	LHT5 ULIK ENDRINGSTAKT
58. men også i andre fag.	“Også i andre fag” enn baker- og skomakerfaget holdt den tradisjonelle håndverkerorganisasjonen seg lenge i Sandefjord.	”	”
59. Bakermester August Falleth i Storgaten bodde da sammen med kone og sju barn, to tjenestefolk, en "butikkjomfru", to svenner, tre læregutter og en visergutt.	---	a) Vi dukker nå inn i et konkret scenebilde i fortiden for å eksemplifisere det som er sagt ovenfor.	P1 LA SCENEN BEGYNNE!
		b) Jeg har hold for mine allmenne påstander om samfunnsforholdene i de håndfaste historiske kildene.	E4 SOLID BAKGRUNN
60. Skomakermester Jacob Rove i Langgaten hadde en svenn og tre læregutter hos seg i familien.	---	a) Vi dukker nå inn i et konkret scenebilde i fortiden for å eksemplifisere det som er sagt ovenfor.	P1 LA SCENEN BEGYNNE!
		b) Jeg har hold for mine allmenne påstander om samfunnsforholdene i de håndfaste historiske kildene. [Her rett nok en sekundærkilde framstillingen ofte ellers forholder seg kritisk til.]	E4 SOLID BAKGRUNN
61. Det var "et godt gammeldags håndverkerhjem,	---	Det har vært vanlig å trekke fram det positive ved håndverksstan-	LP+9 SYMBOLER

		dens familiemessige organisering.	
62. der både han og Christine Marie dro omsorg for alle som arbeidet hos dem.”	---	”	”
63. {Bogen 1951, s. 109}/	Leseren kan selv kontrollere.	---	E5 ELSKHENV
64. Men håndverket ble mer og mer preget av løserer forhold.	Mot århundreskiftet ble det faste organiseringsmønstrer i håndverksfagene gradvis løst opp.	Den faste, familiemessige organiseringer i håndverksfagene løstes i noen grad opp mot slutten av den aktuelle perioder.	LP=1 LØS ANSETTELSE
65. Mestere hyret mer eller mindre faglærte arbeidere,	---	Kravet til fagopplæring ble mindre i håndverksyrkene da den tradisjonelle organiseringer løstes opp.	”
66. uten ansvar for å holde dem beskjeftiget i lengre tid.	---	Mesternes ansvar overfor underordnede ble mindre da den tradisjonelle organiseringer løstes opp.	”
67. Ifølge Håndverkerforeninger var det særlig ubehagelig	Håndverkerforeninger satte ikke pris på oppløsning av den tradisjonelle strukturen.	Håndverkerforeninger mislikte at den tradisjonelle organiseringer løstes opp.	LHT7 ENDRINGS-MOTSTAND
68. at "der kommer nemlig i Aarets Løb mange Tilreisende og faar Arbeide;	---	a) Håndverkerforeninger mislikte at den tradisjonelle organiseringer løstes opp pga løserer ansettelsesforhold.	”
		b) Jeg har hold for mine allmenne påstander om samfunnsforholdene i de håndfaste historiske kildene.	E4 SOLID BAKGRUNN
69. man ved ikke, hvorfra de er,	---	Håndverkerforeninger mislikte at den tradisjonelle organiseringer løstes opp.	LHT7 ENDRINGSMOTSTAND
			LHM1 ARKIVSMAKEBIT
70. eller hvorfra de kommer;	---	”	” (begge toposgrupper)
71. de har i de aller fleste Tilfælder ingen Attester med sig at fremvise til den Mester, som de tager Arbeide hos,	---	”	”

72. og saaledes kan de heller ikke vente nogen Attest,	---	”	”
73. naar de er færdig til at reise igjen.”	---	”	”
74. Også andre deler av næringslivet var preget av dagarbeid og et mindre forpliktende forhold mellom arbeidsgiver og arbeider.	Oppløsningen av tradisjonelle strukturer foregikk også utenom håndverksfagene.	Oppløsningen av tradisjonelle strukturer foregikk også utenom håndverksfagene i (STED/TID).	LHT5 ULIK ENDRINGSTAKT
75. Det gjaldt til og med i jordbruket,	Oppløsningen av tradisjonelle strukturer foregikk “til og med i jordbruket.”	Oppløsningen av tradisjonelle strukturer foregikk også i jordbruket i Sandar i (TID).	”
76. der det stadig var tjenere på stedet,	I jordbruket var det fortsatt fast ansatte tjenere.	De underordnede i jordbruket hadde tradisjonelt vært fast ansatte tjenere.	”
77. men samtidig en god del leid hjelp, dagarbeidere og sesongarbeidere./	I tillegg til fast ansatte tjenere begynte man nå å engasjere dag- og sesongarbeidere.	Oppløsningen av tradisjonelle strukturer foregikk også i jordbruket i Sandar i (TID).	”
78. Det paternalistiske forholdet, der arbeider og arbeidsgiver så å si skulle være som far og sønn,	Det forhold at arbeider og arbeidsgiver så å si skal være far og sønn, kaller vi paternalistisk.	At arbeider og arbeidsgiver skal være som far og sønn, kaller vi paternalisme.	LP4 FAMILIEFORBILDE NB!
79. var nok ennå ved århundreskiftet både et ideal og delvis en realitet i Sandefjord.	Det er grunn til å tro, men vi kan ikke fastslå med absolutt sikkerhet, at paternalistiske forhold var noe man ønsket og som delvis fremdeles var i behold ved århundreskiftet.	Paternalisme var delvis en realitet i samfunnslivet i Sandefjord på slutten av den aktuelle perioden.	LHT5 ULIK ENDRINGSTAKT
		Trolig var paternalismen et levende ideal.	LP1 USYNLIG KONTRAKT
80. Det var et ordnende prinsipp som bandt høy og lav sammen.	Paternalisme var et ordnende prinsipp som bandt høy og lav sammen.	Paternalisme er et ordnende prinsipp som binder høy og lav sammen.	”
81. Arbeidsgiverne var forpliktet til å ta seg av sine ansatte,	---	Paternalisme i arbeidslivet innebærer at arbeidsgiverne har et ansvar overfor sine underordnede	LP8 PATER OMSORG
82. sikre dem stabil beskjeftigelse	---	”	”
83. og et minstemål	---	”	”

av velstand.			
84. Det ga nok makt og status,	÷ a) Paternalisme ga ganske sikkert, men vi kan ikke slå dette fast med sikkerhet, "pateren" "makt og status." b) At paternalisme ga "pateren" "makt og status," måtte balanse-res mot noe annet.	Paternalisme ga pateren makt og status.	LP6 PATER STATUS
85. men det kostet å være velvillig "far".	Det var ressurskrevende å opptre i "paterens" rolle.	Paternalismen stilte krav til pateren.	LP8 PATER OMSORG
86. I Sandefjord og Sandar var det overflod av villige hender,	I tiden før århundreskiftet var det overskudd på arbeidskraft i Sandefjord/Sandar.	I (STED/TID →1900) var det overskudd på arbeidskraft.	LP÷1 LØS ANSETTELSE
87. og utenfra strømmet folk til for å selge sin arbeidskraft billig.	a) I tillegg til overskuddet på arbeidskraft på stedet, kom mange arbeidssøkere til. b) Den marxistiske termen "å selge sin arbeidskraft" beskriver situasjonen på en etter mitt syn adekvat måte.	Til (STED/TID →1900) kom mange arbeidssøkere utenfra. "	LP8 PATER OMSORG LHT8 HANDEL MED ARBEIDSKRAFT
88. I en slik situasjon var det lett å se bort fra idealer og tradisjoner,	Med svært god tilgang på arbeidskraft ble det lett for sjefer, mestere og eiere å se bort fra paternalismen som ideal og tradisjon.	Med svært god tilgang på arbeidskraft ble det lett for sjefer, mestere og eiere å se bort fra paternalismen som ideal og tradisjon.	LP÷1 LØS ANSETTELSE
89. og sikre seg arbeidskraft på letteste og billigste måte./	Med svært god tilgang på arbeidskraft ble det lett for sjefer, mestere og eiere å velge den til enhver tid lettest tilgjengelige og billigste arbeidskraften.	"	"
90. Men tanken om gjensidige bånd mellom høy og lav og forpliktelsen til omsorg og "human omgang" overfor de underordnede	Den paternalistiske tanken innebar både gjensidige bånd og krevde "human omgang" nedover i hierarkiet, slik vi husker det fra arbeidernes festmøtereferat.	a) En viktig paternalistisk tanke gjelder de gjensidige bånd mellom høy og lav. b) En viktig paternalistisk tanke gjelder forpliktelsen til omsorg nedover.	LP2 GJENSIDIGHET LP8 PATER OMSORG
91. gjaldt også utenfor arbeidslivet.	Den paternalistiske tanken gjaldt også utenfor arbeidslivet.	Den paternalistiske tanken gjaldt også utenfor arbeidslivet i (STED/TID) .	LP4 FAMILIEFORBILDE

92. På mange måter kom kvinnene her til å spille en hovedrolle.///	a) Med hensyn til paternalismen utenfor arbeidslivet spilte kvinnene en hovedrolle.	a) Med hensyn til paternalismen utenfor arbeidslivet spilte kvinnene en hovedrolle i (STED/TID).	LP+7 BARMHJERTIG MATER
	b) På flere av de arenaer utenfor arbeidslivet hvor paternalismen hersket, kom kvinnene til å spille en hovedrolle.	b) På flere av de arenaer utenfor arbeidslivet hvor paternalismen hersket, kom kvinnene til å spille en hovedrolle i (STED/TID).	"
93. " <i>Fremme af moralsk Vandel</i> "//	Når velstående kvinner engasjerte seg på paternalistiske arenaer utenfor arbeidslivet, var et viktig motiv å fremme hva de mente var en moralsk vandel blant de mindre velstående.	Når velstående kvinner engasjerte seg på paternalistiske arenaer utenfor arbeidslivet i (STED/TID), var et viktig motiv å fremme hva de mente var en moralsk vandel blant de mindre velstående.	LP9 PATER OPPDRAR
94. Kvinneforeningen for husarme presenterte i 1884 sin oppgaveslik://→	Det fantes i 1884 en kvinneforening for fattigfolk med boligproblemer i Sandefjord med en egen programerklæring.	Vi skal se nærmere på en kvinneforening som i (STED/TID) bygget på paternalisme utenfor arbeidslivet.	LP+7 BARMHJERTIG MATER
95. "Da Foreningens Program ligemeget er Fremme af moralsk Vandel som egentlig Fattigunderstøttelse,	a) Kvinneforeningen for fattigfolk med boligproblemer hadde moralens fremme som et overordnet formål vis a vis selve fattighjelpen.	a) Et hovedformål for den aktuelle kvinneforeningen var å bringe god moral nedover.	LP9 PATER OPPDRAR
	÷ b) Kvinneforeningen for fattigfolk med boligproblemer (husarme) hadde moralens fremme som et sideordnet formål vis a vis selve fattighjelpen.	b) Jeg har hold for mine allmenne påstander om samfunnsforholdene i de håndfaste historiske kildene.	E4 SOLID BAKGRUNN
96. saa falder det saa naturligt, at man først og fremst søger at restituere den under Fattigdommen sløvede Æresfølelse,	Det viktigste for kvinneforeningen for husarme var å gi fattige æresfølelsen tilbake.	Den aktuelle kvinneforeningen la vekt på å restituere æresfølelsen hos de fattige.	LP9 PATER OPPDRAR
		Jeg fortsetter sitatet for å bringe fortiden nærmere.	LHM1 ARKIVSMAKEBIT
97. idet man ved at forestille den fattige det utugtige i udelukkende at trænge andre til,	For å gi fattigfolk æresfølelsen tilbake appellerte kvinneforeningen for husarme til de fattiges dårlige	Den aktuelle kvinneforeningen ønsket å appellere til de fattiges dårlige samvittighet over ikke å klare seg uten hjelp utenfra.	LP9 PATER OPPDRAR

	<p>samvittighet over ikke å klare seg uten hjelp utenfra.</p>	<p>Jeg fortsetter sitatet for å bringe fortiden nærmere.</p>	<p>LHM1 ARKIVSMAKEBIT</p>
<p>98. hvor denne kan hjelpe sig selv,</p>	<p>Den dårlige samvittigheten over ikke å klare seg uten hjelp utenfra skulle vekkes hos dem som egentlig var i stand til å sørge for seg selv.</p>	<p>” (begge topoi)</p>	<p>” (begge toposgrupper)</p>
<p>99. søker at bevare ham mod det moralsk sløvende i at leve paa andres Bekostning.</p>	<p>Kvinneforeningen for husarme arbeidet for at fattige som kunne forsørge seg selv ikke skulle leve på andres bekostning og dermed bli moralsk sløve.</p>	<p>Den aktuelle kvinneforeningen arbeidet for at fattige som kunne forsørge seg selv ikke skulle leve på andres bekostning og dermed blir moralsk sløve.</p>	<p>” (begge toposgrupper)</p>
<p>100. Er der imidlertid virkelig Trang, der kan skrive sig fra Sygdom eller andre uheldige Omstændigheder, tilstede,</p>	<p>Kvinneforeningen for husarme anerkjente at enkelte fattige faktisk hadde reelle behov for støtte på grunn av sykdom og liknende.</p>	<p>Den aktuelle kvinneforeningen erkjente at enkelte fattige hadde reell grunn til å få understøttelse.</p>	<p>LP13 VERDIG TRENGENDE</p>
		<p>Jeg fortsetter sitatet for å bringe fortiden nærmere.</p>	<p>LHM1 ARKIVSMAKEBIT</p>
<p>101. saa træder Foreningen til med materiel Understøttelse."</p>	<p>Kvinneforeningen for husarme støttet kun fattige som ikke var i stand til å sørge for seg selv.</p>	<p>Den aktuelle kvinneforeningen støttet kun fattige som hadde akseptable grunner til ikke å sørge for seg selv.</p>	<p>LP13 VERDIG TRENGENDE</p>
		<p>Jeg fortsetter sitatet for å bringe fortiden nærmere.</p>	<p>LHM1 ARKIVSMAKEBIT</p>
<p>102. {<i>Sandefjords Tidende</i> 5.4.1884.</p>	<p>Jeg bedriver vitenskap gjennom solide kildestudier.</p>	<p>---</p>	<p>E1 KILDER</p>
<p>103. Den videre framstilling er i stor utstrekning basert på lokalavisene.</p>	<p>Jeg bedriver vitenskap gjennom solide fotnoter.</p>	<p>---</p>	<p>E3 SOLID FOTNOTE</p>
<p>104. Se særlig <i>Sandefjords Tidende</i> / <i>Sandefjords Blad</i> 6.1 og 13.3.1872, 17.1.1874,</p>	<p>Jeg bedriver vitenskap gjennom solide kildestudier.</p>	<p>---</p>	<p>E1 KILDER</p>

26.10.1878, 24-25.3. og 21.12.1880, 12.2. og 4.6.1881, 26.4.1898 og <i>Vestfold</i> 9.4 og 16.7.1884, 6.3, 3.4 og 11.12.1888, 23.5.1889, 27.2 og 6.3.1890, 15.12.1891, 31.1.1893, 3.3 og 17.11.1894, 1.12.1896} //			
105. Kvinneforeningen for husarme var noe av et midtpunkt i barmhjertighetsarbeidet	I Sandefjords veldedighetsarbeid var nettopp Kvinneforeningen for husarme helt sentral.	Den aktuelle kvinneforeningen stod helt sentralt i barmhjertighetsarbeidet i (STED/TID).	LP+6 VELDEDIGHET
106. for de fattige i Sandefjord og Sandar.	Kvinneforeningens arbeid rettet seg mot de fattige.	Den aktuelle kvinneforeningen rettet sin humanitære innsats mot de fattige.	"
107. Den var stiftet så tidlig som i 1863	--	Vi tar nå for oss historikken til den aktuelle kvinneforeningen for å se hva vi kan lære av den.	LHT2 FORTOLKNING
		Kvinneforeningen var påfallende tidlig stiftet.	LHT1 KRONOLOGI
108. av kvinner i den sosiale eliten.	Stifterne av Kvinneforeningen var alle kvinner fra Sandefjords og Sandars sosiale elite.	Stifterne av Kvinneforeningen var alle kvinner fra (STEDETS) sosiale elite.	LP+7 BARMHJERTIG MATER
109. Fattige ble hjulpet med matvarer, klær, medisin og til dels fri lege og penger.	---	a) Jeg gir her eksempler på veldedige tiltak (STED/TID).	LP+8 DYRKES ORGANISATORISK
		b) Den aktuelle kvinneforeningen rettet sin humanitære innsats mot de fattige.	LP+7 BARMHJERTIG MATER
110. Midlene kom fra gaver og kontingent	---	Det veldedige tiltaket var avhengig av de velståendes velvilje.	LP8 PATER OMSORG
111. – også menn var velkomne som støttemedlemmer.	---	Menn kunne bli støttemedlemmer i den aktuelle kvinneforeningen.	LP+7 BARMHJERTIG MATER
112. I 1890-årene ble foreningen reorganisert under navnet Den frivillige kirkelige fattigpleie,	---	Den aktuelle kvinneforeningen ble reorganisert (STED/TID →1900).	LP+8 DYRKES ORGANISATORISK
113. og ansatte i 1897 en diakonisse	---	"	"

114. til å ta seg av arbeidet blant de fattige./	---	”	”
115. Men Kvinneforeningen for husarme var slett ikke alene.	Det var også andre aktører i veldedighetsarbeidet enn Kvinneforeningen for husarme.	Vi skal nå høre om noen andre eksempler på kvinners veldedige innsats.	LP+7 BARMHJERTIG MATER
116. En del av byens damer kom sammen i Fattigpleiens syforening.	---	En kvinneforening var organisert som syforening.	”
117. og i 1881 kom det en forening der formålet var å samle inn forskjellige ting	---	Foreningen samlet inn varer til gjenbruk.	LP+6 VELDEDIGHET
118. – alt fra flasker og korker til papiravfall og brukte frimerker	---	”	”
119. – til inntekt for de fattige.	÷ a) En veldedighetsforening skaffet penger til alle fattige. b) En veldedighetsforening skaffet penger til de verdig trengende blant de fattige.	Foreningen rettet sin humanitære innsats mot de fattige.	”
120. Grupper av teaterinteresserte ga "dilettantforestillinger"	---	Det foregikk en rekke aktiviteter til inntekt for de fattige i (STED/TID).	”
121. for å skaffe kull og ved eller annet som de fattige kunne trenge.	a)÷Amatørforestillinger ga inntekter til hjelp for alle fattige. b)Amatørforestillinger ga inntekter til de verdig trengende blant de fattige.	”	”
122. Juleball ga også kull til de trengende.	a) “Juleball ga” kull til de trengende.” b) ÷”Juleball ga” kull til de” verdig trengende.	”	”
123. Det hendte ellers at noen av byens rike borgere på egen hånd ga av sin overflod.	Ikke all veldedighet fra de rike foregikk i organiserte former.	”	”
124. Da P. A. Grøn i 1896 feiret sin femtiårsdag,	Jeg gir her et konkret eksempel på rent privat veldedighet.	a) Vi dukker nå inn i et konkret scenebilde i fortiden for å eksemplifisere det som er sagt ovenfor.	P1 LA SCENEN BEGYNNE!

		b) Jeg har hold for mine allmenne påstander om samfunnsforholdene i de håndfaste historiske kildene.	E4 SOLID BAKGRUNN
125. skjenket han hundre kroner til klær for fattige barn.	---	Det foregikk en rekke aktiviteter til inntekt for de fattige i (STED/TID) .	P2 LA SCENEN FORTSETTE!
126. Ja, fra slutten av 1880-årene begynte noen av byens velstående familier å ta imot fattige og sultne barn som middagsgjester./	Jeg gir her et allment eksempel på rent privat veldedighet.	Det foregikk en rekke aktiviteter til inntekt for de fattige i (STED/TID).	P1 LA SCENEN BEGYNNE!
		Det er viktig å tidfeste historiske endringer.	LHT1 KRONOLOGI
127. Denne både organiserte og spontane veldedigheten var neppe først og fremst myntet på de aller fattigste,	Både den organiserte og den ikke-organiserte veldedigheten var a) trolig ikke b) ganske sikkert ikke rettet mot "de aller fattigste".	a) Veldedighetsarbeidet rettet seg neppe mot de aller fattigste.	LP13 VERDIG TRENGENDE
		b) Historikeren må vise forsiktighet med å fremme absolutte påstander.	LHM5 PÅSTAND MÅ BEGRUNNES
128. som uten håp om bedre kår ble holdt oppe av den kommunale fattigunderstøttelsen.	Den kommunale fattigunderstøttelsen tok seg av de aller fattigste som var "uten håp om bedre kår."	Veldedighetsarbeidet skulle ikke erstatte den offentlige understøttelsen av de aller fattigste.	LP+6 VELDEDIGHET
129. Men store deler av folket befant seg mellom håpløs fattigdom og økonomisk trygghet.	a) Veldedigheten rettet seg trolig mot den store delen av folket som verken var økonomisk trygge eller håpløst fattige.	a) Veldedigheten rettet seg trolig mot den store delen av folket som verken var økonomisk trygge eller håpløst fattige.	a) LP+6 VELDEDIGHET
	b) Størstedelen av befolkningen var verken økonomisk trygge eller håpløst fattige.	b) Størstedelen av befolkningen var verken økonomisk trygge eller håpløst fattige.	b) LHM4 ABSOLUTTE PÅSTANDER
130. Nær sagt hele arbeiderbefolkningen og ikke få av de næringsdrivende levde nærmest på avgrunnens rand.	---	a) Jeg slår fast at størparten av befolkningen levde på avgrunnens rand.	a) LHM4 ABSOLUTTE PÅSTANDER
		b) Det meste av allmu- en i (STED/TID) risikerte å falle ned i dyp fattigdom.	b) P3 ARMOD!

131. Sykdom, uhell eller tap av forsørger kunne føre en ned i den svarteste fattigdommen.	Det fantes sist på 1800-tallet i Sandefjord ingen offentlige sikkerhetsnett som kunne hindre fall ned i fattigdommen ved "sykdom, uhell eller tap av forsørger."	a) "	a) "
		b) Det fantes intet offentlig sikkerhetsnett i (STED/TID).	b) LHT9 SIKKERHETSNETT
132. Vanskeligst var det ofte for kvinner som levde alene som enker eller enslige mødre.	a) I mange tilfeller var det aller vanskeligst for "enker eller enslige mødre."	Kvinner hadde det aller vanskeligst.	a) LHT10 KVINNER HOLDES NEDE
	÷ b) I flere perioder var det aller vanskeligst for enker eller enslige mødre.	Kvinner led!	b) P3 ARMOD!
133. Og nåde den familien der faren gikk på fylla eller skulket jobben.	Det var lite håp om støtte for "den familien der faren gikk på fylla eller skulket jobben."	Det var ingen støtte å få til familier hvor det mannlige overhodet sviktet.	LP13 VERDIG TRENGENDE
134. Veldedigheten skulle reise opp de "verdige trengende",	De rikes veldedighet rettet seg kun mot de såkalt "verdige trengende".	De rikes veldedighet rettet seg kun mot de såkalt "verdige trengende".	"
135. som uforskyldt hadde havnet i et økonomisk uføre.	"Verdig trengende" var de "som uforskyldt hadde havnet i et økonomisk uføre."	"Verdig trengende" var de som uforskyldt hadde havnet i et økonomisk uføre.	"
136. Men de "uverdig trengende" skulle ingen hjelp få,	De rikes veldedighet omfattet ikke de "uverdig trengende"	De rikes veldedighet omfattet ikke de "uverdig trengende"	LP13 VERDIG TRENGENDE NB
137. før de vendte om til et moralsk og arbeidsomt liv.	Kun hvis de uverdige trengende ble verdige trengende kunne de håpe på støtte ovenfra.	Kun hvis de uverdige trengende ble verdige trengende kunne de håpe på støtte ovenfra.	LP9 PATER OPPDRAR
138. Målet var at arbeidsfolk skulle unngå å havne på fattigkassa,	Målet med å skille mellom verdige og uverdige trengende var at folk som var i stand til å arbeide ikke skulle ligge samfunnet til byrde.	Målet med å skille mellom verdige og uverdige trengende var at folk som var i stand til å arbeide ikke skulle ligge samfunnet til byrde.	"
139. og greie seg selv ved flid og arbeidsomhet./	Målet var at folk skulle "greie seg selv ved flid og arbeidsomhet."	Målet med å skille mellom verdige og uverdige trengende var at folk skulle greie seg selv ved flid og arbeidsomhet.	"

140. Kanskje var det ikke klart nok erkjent at mangel på arbeid var en grunnleggende årsak til fattigdom og nød.	a) "Mangel på arbeid var en grunnleggende årsak til fattigdom og nød." Dette var muligens ikke erkjent blant de rike.	a) Det er mulig at de rike ikke erkjente at nød kunne skyldes mangel på arbeid.	LP3 SKJULE MOTSETNINGER
		a) Jeg vil ikke uten nærmere begrunnelse slå fast at de rike ikke forstod sammenhengen arbeidsløshet/fattigdom.	LHM5 PÅSTAND MÅ BEGRUNNES
	b) "Mangel på arbeid var en grunnleggende årsak til fattigdom og nød. " Denne kjensgjerningen ville ikke de rike ta inn over seg.	b) At nød kunne skyldes mangel på arbeid, var ikke erkjent av de rike.	LHM4 ABSOLUTTE PÅSTANDER
141. I hvert fall fikk Sandefjords husflidsstue, som ble opprettet i 1893,	En husflidsstue "ble opprettet i 1893."	Jeg gir her et eksempel på et indisium på at arbeidsledighet var en vesentlig årsak til nød.	LHM6 EMPIRISK BELEGG
142. "uventet stor søgning".	At oppslutningen om den nye husflidsstuen ifølge øvrighetspersoner var "uventet stor", kan tyde på at de rike ikke hadde erkjent sammenhengen mellom nød og mangel på arbeid.	"	"
143. Det "viste sig temmelig vanskelig at skaffe for stuen nogenlunde lønnende arbeide til alle, som bad derom".	Søkingen til husflidsstuen demonstrerte at det var mange uten arbeid som gjerne ville arbeide.	"	"
144. Husflidsstuen var et veldedig tiltak,	---	Jeg gir her et eksempel på et veldedig tiltak i Sandefjord i den aktuelle perioden ved å utdype ovenstående eksempel.	LP+7 BARMHJERTIG MATER
145. som i 1894 satssette 54 kvinner med spinning, veving, strikking av sokker og lignende	---	Jeg gir her et eksempel på et veldedig tiltak i (STED/TID). Hensikten med tiltaket var å tilby fattige kvinner noe betalt arbeid.	"
146. – 15 fra Sandefjords fattigkasse, 15 fra Husarmefore-	---	"	"

ningen og 24 andre arbeidssøkende.		Jeg har gått kildene nøye etter i sømmene.	E4 SOLID BAKGRUNN
147. Den hadde sitt eget utsalg,	---	Jeg gir her et eksempel på et veldedig tiltak i (STED/TID). Hensikten var å tilby fattige kvinner noe betalt arbeid.	LP+7 BARMHJERTIG MATER
148. og var dessuten avhengig av "at private i meget stor udstrækning, der lader udføre baade vævning og spinding".	Husflidsstuen var avhengig av bestillinger fra de velhavende.	Det veldedige tiltaket var avhengig av de velståendes velvilje.	LP8 PATER OMSORG
		Vi gjengir et sitat for å bringe fortiden nærmere.	LHM1 ARKIVSMAKEBIT
149. { <i>Vestfold</i> 17.11.1894.}	Leseren kan selv kontrollere.	---	E5 ELSKHENV
150. Også i Sandar stilte "bedrestilte" kvinner seg i spissen for et lignende tiltak:	Vi skal nå presentere et nytt eksempel på kvinneorganisert veldedighet, denne gang fra Sandar.	Jeg gir her et eksempel på et veldedig tiltak i (STED/TID). Hensikten var å tilby fattige kvinner noe betalt arbeid.	LP+7 BARMHJERTIG MATER
151. en husflidsforening for ubemidlede kvinner som ville drive med hjemmearbeid som karding, spinning, strikking, veving og søm. /	---	"	"
152. Allerede i 1850-årene hadde Henriette Sofie Ebbesen, doktorens kone, satt kvinner i gang med linsøm, strikking, garnnøsting og veving.	---	Det er viktig å tidfeste historiske endringer.	LHT1 KRONOLOGI
		Jeg benytter anledningen til å fortelle om én konkret kvinne fra Sandars historie.	LHT11 VIKTIGE KVINNER
153. Kvinnene kom til fru Ebbesen med arbeidet og fikk sin betaling,	---	Jeg gir her et eksempel på et veldedig tiltak i (STED/TID). Hensikten med tiltaket var å tilby fattige kvinner noe betalt arbeid.	"
154. og så var det opp til henne å få avsatt varene.	Doktorfruen Henriette Sofie Ebbesen kjøpte varer og tok ansvaret for å selge dem videre.	Jeg gir her et eksempel på et veldedig tiltak i (STED/TID). Hensikten var å tilby fattige kvinner noe betalt arbeid.	LP+7 BARMHJERTIG MATER
155. Sammen med	Fru Ebbesen samar-	Jeg gir her et eksempel	LHT11 VIKTIGE

frøken Stephani, søster av overtollbetjenten i Sandefjord,	beidet med en velstående kvinne i Sandefjord.	på et veldedig tiltak i (STED/TID).	KVINNER
156. sendte hun i 1859 ut en trykt oppfordring om å støtte en håndarbeidsklasse	Fru Ebbesen oppfordret gjennom en trykksak leserne til "å støtte en håndarbeidsklasse".	"	LP+7 BARMHJERTIG MATER
157. der unge jenter kunne få opplæring og litt betaling.	I håndarbeidsklassen skulle unge jenter "få opplæring og litt betaling."	Jeg gir her et eksempel på et veldedig tiltak i (STED/TID). Hensikten var å gi unge, fattige jenter opplæring.	"
158. {Hougen 1932, s. 113.	Leseren kan selv kontrollere.	---	E5 ELSKHENV
159. Henriette Sofie Ebbesen (datteren): "Noen Optegnelser fra mit Liv" (1928-29), håndskrevet manus, Universitetsbiblioteket i Oslo.} /	Jeg bedriver vitenskap gjennom solide kildestudier.	---	E1 KILDER
160. Tiltaket falt visst bort etter at skolen begynte med håndarbeidsundervisning.	Det ser ut til at tiltaket med særskilt håndarbeidsklasse falt bort da "skolen begynte med håndarbeidsundervisning."	Enkelte veldedighetstiltak ble overflødig gjort av offentlig innsats.	LP÷6 VELFERDSRETT
161. Men andre fulgte etter.	a) Selv om skolen gjorde Ebbesens håndarbeidsklasseprosjekt overflødig, var det andre som startet liknende tiltak. b) Nye folk tok tilsvarende initiativer til håndarbeidsopplæring etter at Ebbesen hadde startet det hele.	Jeg skal nå gi eksempel på et annet veldedighetstiltak hvor hensikten var å gi unge jenter opplæring.	LP+7 BARMHJERTIG MATER
162. Prost Landstad i Sandar oppfordret i 1872 "de Damer i Nabolaget,	Prost Landstad engasjerte seg i saken med håndarbeidsopplæring.	"	"
		Jeg gjengir et sitat for å bringe fortiden nærmere.	LHM1 ARKIVSMAKEBIT
163. som velvillig uden Betaling maatte ville bistaa med Undervisning i kvindelig Haandgjerning i Almueskolen,	Landstad oppfordret kvinner til å arbeide gratis med å gi kvinnelige elever håndarbeidsundervisning i Almueskolen.	Jeg gir her et eksempel på veldedig arbeid innen det offentliges rammer.	" (begge toposgrupper)
		Jeg fortsetter sitatet for å bringe fortiden nærmere.	"

164. til at melde sig hos mig".	Landstad tok et ansvar for skolen og tok ansvar for at håndarbeidsundervisning kunne drives.	” (begge topoi)	”
165. {Lien 1992, s. 33.}	Leseren kan selv kontrollere.	---	E5 ELSKHENV
166. Det ble da også slik undervisning ved Sande skole.	---	Jeg gir her et eksempel på veldedig arbeid innen det offentliges rammer.	LP+7 BARMHJERTIG MATER
167. I Sandefjord startet lærerinne ved borgerskolen Emma Wold i slutten av 1870-årene privat håndgjerningsskole for gutter og jenter,	Emma Wolds borgerskole er ett eksempel på ”håndgjerningsskoler”	Jeg gir her et eksempel på veldedig innsats i (STED/TID). Hensikten var å gi barn praktisk opplæring.	”
168. der "trengende" barn fikk adgang uten betaling. /	a) På Emma Wolds borgerskole fikk verdig trengende barn gratis adgang.	Jeg gir her et eksempel på veldedig innsats i (STED/TID). Hensikten var å gi verdig trengende barn praktisk opplæring.	”
	÷ b) På Emma Wolds borgerskole fikk både verdig og uverdige trengende barn gratis adgang.	Jeg gir her et konkret eksempel på veldedighet jeg har funnet i arkivet.	LHM1 ARKIVSMAKEBIT
169. Praktisk undervisning gikk hånd i hånd med moralsk rettleiding.	På Emma Wolds borgerskole ble det gitt “praktisk undervisning” og “moralsk rettleiding.”	Jeg gir her et eksempel på veldedig innsats i (STED/TID). Hensikten var å gi verdig trengende barn praktisk opplæring og moralsk rettleiding.	LP9 PATER OPPDRAR
170. Ifølge Sandefjords Tidende var en håndgjerningsskole som Emma Wolds et rent indremisjonsarbeid	---	”	”
171. – et "Ly mod ... Fristelsernes Storme".	Det ble i 1870-årene brukt moralske uttrykk som idag virker komiske på oss.	a) ”	a) ”
		b) Periodens uttrykk for den høye moral kan virke lett komiske på oss i dag.	b) LHM2 FORTIDENS BEGREPER
172. Særlig trengte guttene, som etter skolealderen var til sjøs i deler av året,	---	Jeg gir her et eksempel på veldedig innsats i (STED/TID). Hensikten var å gi verdig	LP9 PATER OPPDRAR

		trengende barn praktisk opplæring og moralsk rettleiding.	
173. en "tvangsfri selselsetting"	---	"	"
174. som kunne holde dem borte fra drikk og svir.	---	"	"
175. {Sandeffjords Tidende 26.10.1878.}	Jeg bedriver vitenskap gjennom solide kildestudier.	---	E1 KILDER
176. Slike "håndgjerningsskoler" for jenter og "arbeidsskoler" for gutter ble seinere satt i gang flere steder i distriktet.	Det var flere andre eksempler enn Emma Wolds på "håndgjerningsskoler" for jenter og "arbeidsskoler" for gutter [underspilt poeng: motsatt E.W.s håndgjerningsskole som var for begge kjønn, jf. 167]	Det finnes andre eksempler på veldedig arbeid hvor hensikten var å gi verdig trengende barn praktisk opplæring og moralsk rettleiding.	LP9 PATER OPPDRAR
177. Og i den frivillige fattigpleien mot slutten av århundret ledet diakonissen en "lappeskole" for småjenter./	Også for helt små, fattige jenter ble det gitt tilsvarende private skoletilbud.	"	"
178. "Eftersom den hele Virksomhed skriver sig fra og er baseret paa den kristelige Barmhertighedsfølelse,	---	"	"
		Jeg gjengir her et sitat for å bringe fortiden nærmere.	LHM1 ARKIVSMAKEBIT
179. saaledes var det noksa naturligt, at Initiativet til en saadan Forening udgik fra Kvinden,"	På slutten av 1880-tallet var det i den sandeffjordske offentlighet gangbart å kople direkte mellom kristen barmhertighet og kvinnekjønnen.	I (TID) var det i den sandeffjordske offentlighet gangbart å kople direkte mellom kristen barmhertighet og kvinnekjønnen.	" (begge toposgrupper)
180. het det da Husarmeforeningen presenterte seg i 1884.	Sitatet er fra den tidligere siterte programerklæringen for Kvinneforeningen for husarme, og koplingen kvinne/kristen barmhertighet var altså her uttrykt av kvinner.	"	LP9 PATER OPPDRAR
181. Mens menn styrte økonomien og det offentlige livet,	Utenom privatsfæren hadde mennene styringen over "økonomien og det offentlige livet."	---	LP+7 BARMHJERTIG MATER NB

182. hadde kvinnene en ledende rolle i veldedighetsarbeidet.	Utenom privatsfæren hadde kvinnene veldedighetsarbeidet som sitt domene. Her var de ledende.	Kvinnene ledet an i veldedighetsarbeidet.	"
183. Dyktige, initiativrike kvinner som Dorothea Christensen kunne på denne måten skaffe seg en viktig posisjon i samfunnet,	Kvinnens rolle i historien etterlyses ofte i historiefremstillingene. Jeg har her demonstrert hvordan enkelte dyktige, velstående kvinner skaffet seg viktige posisjoner i samfunnet.	Gjennom å lede an i veldedighetsarbeidet kunne kvinner få viktige posisjoner i samfunnet.	"
			LHT11 VIKTIGE KVINNER
184. og var langt fra bare noe vedheng til sine menn.///	De dyktige, initiativrike veldedighetskvinnene på slutten av 1800-tallet var slett ikke "bare" vedheng til sine menn."	"	LP+7 BARMHJERTIG MATER
185. For husstell og renslighet//	Vi skal ta for oss et litt annet tema: Det tidlige arbeidet "for husstell og renslighet."	Vi skal nå ta opp et nytt område hvor kvinner var aktive utenom privatsfæren.	"
186. Det var noen av de ledende kvinner i Sandefjord som i 1890 sto bak det første skolekjøkkenet i Norge.	a) Nok et eksempel på kvinners innsats i veldedighetsdeløffentligheten er initiativet med å få til skolekjøkkenundervisning.	a) Jeg gir her et eksempel på veldedig arbeid delvis innen det offentlige rammer.	"
	b) Tenk, Sandefjord var landets første by med skolekjøkkenet. I 1890.	b) Sandefjord var pioner i nasjonal målestokk mht. skolekjøkkenet.	LHL2 SUKSESS-LOKALHISTORIER
187. Initiativtaker og ildsjel var doktorfruen Dorothea Christensen,	---	Veldedighetsarbeidet ble båret fram av noen få kvinnelige ildsjeler.	"
			LHT11 VIKTIGE KVINNER
188. som allerede i 1887 hadde skrevet om "huslig økonomi" i Bergens Aftenblad.	Tre år før initiativet hadde hun skrevet avisartikkel i Bergen om "huslig økonomi".	"	" (begge toposgrupper)
189. Hun fikk med seg Margrethe Ebbesen, gammeldoktorens datter.	Dorothea Christensen samarbeidet med Margrethe Ebbesen, datter av doktor Ebbesen og tidligere nevnte fru Henriette Sofie Ebbesen.	"	LHT11 VIKTIGE KVINNER

190. Penger fikk de fra de vanlige kildene for tilskudd til en god sak,	Det fantes noen standard-kilder for finansiering av sosialt gode saker.	Det fantes noen formaliserte standard-kilder for finansiering av sosialt gode saker.	LP+6 VELDEDIGHET
191. nemlig sparebanken og brennevins-samlaget,	Standard-kildene for finansiering av gode saker var dels "sparebanken og brennevins-samlaget".	"	"
192. og dessuten ved innsamling blant private. /	Dels var innsamlinger en standard finansieringskilde for gode saker.	Det veldedige tiltaket var avhengig av de velståendes velvilje.	"
193. I 1890 startet skolen med ti småjenter fra folkeskolens sjuende klasse.	---	Jeg gir her et eksempel på veldedig arbeid delvis innen det offentliges rammer i (STED/TID →1900)	LP+7 BARMHJERTIG MATER
194. Margrethe Ebbesen kokte og underviste.	---	"	" LHT11 VIKTIGE KVINNER
195. Dorothea Christensen skrev kokebok	Dorothea Christensen skrev og fikk utgitt en kokebok.	Gjennom innsats befordret av veldedighetsarbeidet kunne kvinner få viktige posisjoner i samfunnet.	LHT11 VIKTIGE KVINNER
196. – ikke bare beregnet på skolen,	---	"	"
197. men også på dem som ikke hadde råd til å lage kostbare retter hjemme.	Dorothea Christensens kokebok var dels beregnet på skolekjøkenundervisning, dels tiltenkt folk med begrenset økonomi.	"	LP+7 BARMHJERTIG MATER LHT11 VIKTIGE KVINNER
198. Det ble en klassiker,	Dorothea Christensens kokebok "ble en klassiker".	"	LP+7 BARMHJERTIG MATER LHT11 VIKTIGE KVINNER LHL2 SUKSESS-LOKALHISTORIER
199. som kom ut i en rekke utgaver fram til 1960-årene./	Dorothea Christensens kokebok ble gitt ut i stadig nye "utgaver fram til 1960-årene." Slik ser vi at en Sandefjordskvinne fra slutten av 1880-årene bidro med en sakprosa-utgivelse som var viktig i mer enn et halvt	"	" (alle toposgrupper)

	århundre.		
200. Som det går fram av et begeistret reisebrev til Norsk skoletidende,	a) ---	a) Sandefjords skolekjøkken ble en suksess.	LP+7 BARMHJERTIG MATER
	b) Jeg har også gått til <i>Norsk skoletidende</i> for å finne kunnskap om Sandefjord og Sandar.	b) Jeg har hold for mine allmenne påstander om samfunnsforholdene i de håndfaste historiske kildene.	E4 SOLID BAKGRUNN
201. var skolekjøkket – "byens største kjæledægge"	Sandefjordsskolekjøkkenet var en betydelig suksess.	Sandefjords skolekjøkken ble en suksess.	LHM1 ARKIVSMAKEBIT
202. – fra først av ledd i det veldedige arbeidet for "allmuen" //→	I starten inngikk skolekjøkkenet i det veldedige arbeidet for den såkalte "allmuen".	Jeg gir her et eksempel på veldedig arbeid delvis innen det offentlige rammer.	"
203. "Nogle af byens damer, som var vel kjendte med almuen og vidste, hvor daarligt husstellet ofte var,	I den pedagogiske diskursen på denne tiden ble allmuen sett ovenfra, og allmunes husstellet kunne uten videre bli karakterisert som ofte "daarligt"	Jeg gir her et eksempel på veldedig arbeid delvis innen det offentlige rammer.	LP+7 BARMHJERTIG MATER
			LHM1 ARKIVSMAKEBIT
204. hvor lidet de arbeidende klasser forstod sig paa at udnytte fødemidlerne,	a) I offentligheten kunne man sist på 1890-tallet omtale befolkningsgrupper som "de arbeidende klasser", altså i motsetning til de(n) ikke-arbeidende klasse(r)	a) I offentligheten kunne man (TID →1900) omtale befolkningsgrupper som "de arbeidende klasser", altså i motsetning til de(n) ikke-arbeidende klasse(r)	LP+9 SYMBOLER
	b) I den pedagogiske diskursen på denne tiden kunne man omtale "de arbeidende klasser" som ukyndige i daglige, praktiske ferdigheter.	b) I den pedagogiske diskursen på (TID →1900) kunne man omtale "de arbeidende klasser" som ukyndige i daglige, praktiske ferdigheter.	LP+10 ARROGANSE
205. og hvor ringe renligheden kunde være,	---	"	"
206. sluttede sig sammen	---	Jeg gir her et eksempel på veldedig arbeid delvis innen det offentlige rammer.	LP+6 VELDEDIGHET
207. og opnævnte for et vordende skolekjøkken en bestyrelse, ...	---	"	"
208. { <i>Norsk skoletidende</i> 28.3.1891.	Jeg bedriver vitenskap gjennom solide kilde-	---	E1 KILDER

	studier.		
209. Sitater nedenfor fra samme sted.} //	Jeg bedriver vitenskap gjennom solide fotnoter.	---	E3 SOLID FOTNOTE
210. Meningen var også å gi mat til fattige barn,	Det var opprinnelig hensikten å kombinere skolekjøkkenundervisningen med å gi mat til fattige barn.	Ikke alle veldedighetstiltak hadde realistiske, praktiske, mål.	LP÷2 UNDERVURDERT NØD
211. men det viste seg etter hvert for vanskelig å gjennomføre.//→	Ideen med å gi mat til fattige barn ble prøvd, men den viste seg "etter hvert vanskelig å gjennomføre."	"	"
212. "Naar klokken er 2,	a) ÷Vi skal nå høre ett eller flere eksempler som viser vanskelighetene med å gjennomføre ideen med å gi mat til fattige barn.	Jeg gir her et eksempel på at ikke alle veldedighetstiltak hadde realistiske, praktiske, mål.	"
	b) Vi skal nå høre et eksempel på gjennomføring av ideen med å gi mat til fattige barn.		LHM1 ARKIVSMAKEBIT
213. og den hele folkeskoleundervisning for dagen er sluttet,	---	"	" (begge toposgrupper)
214. kommer middagsgjæsterne.	Vi merker oss det muligens litt infame uttrykket "middagsgjæsterne" om fattige barn.	Patriarkalsk språkbruk kan innebære en lett ironisk sosial oppgradering av de underordnede.	a) LP÷2 UNDERVURDERT NØD
			b) LHM1 ARKIVSMAKEBIT
			c) LP+10 ARROGANSE
215. Nu serverer de arbeidende smaapi-ger,	---	Jeg gir her et eksempel på at ikke alle veldedighetstiltak hadde realistiske, praktiske, mål.	a) LP÷2 UNDERVURDERT NØD
			b) LHM1 ARKIVSMAKEBIT
216. etter at de allerede selv har gjort sig til gode med dagens kost,	---	"	" (begge toposgrupper)
217. middag for 14 fattige kamerater,	---	"	"
218. som de med stor fornøielse betjener under maaltidet.	Vi merker oss den idylliserende beskrivelsen.	Patriarkalsk språkbruk kan innebære en idylliserende beskrivelse av de underordnedes tilværelse.	a) LP÷2 UNDERVURDERT NØD
			b) LHM1 ARKIVSMAKEBIT

			c) LP+10 ARROGANSE
219. Tillavningen af saa meget som 22 portioner mad fandt man imidlertid noget for stridt,	Forklaringen på at man måtte gi opp tanken om å kombinere skolekjøkkenundervisning med servering av fattige barn var at det hele ble for stridt, tross "stor fornøielse".	Jeg gir her et eksempel på at ikke alle veldedighetstiltak hadde realistiske, praktiske, mål.	a) LP÷2 UNDERVURDERT NØD
			b) LHM1 ARKIVSMAKEBIT
220. arbeidet for lærerinden var altfor meget anstrengende."/	---	"	a) LP÷2 UNDERVURDERT NØD
			b) LHM1 ARKIVSMAKEBIT
221. I forlengelsen av dette ble tilbudet om skolekjøkken også gitt til jentene i middelskolen. //	Etter at skolekjøkken først hadde vært forbundet med veldedighet, gikk man over til å gi det samme tilbudet til jenter fra velstående hjem.	Veldedighetstiltak kunne gå over til å bli offentlige tiltak for høy og lav.	LP÷6 VELFERDSRETT
222. "Sagen tør have en ligesaa stor betydning for de samfundsklasser, hvortil disse barn hører,	a) Middelskolen var forbeholdt barn av høyere samfunnsklasser.	a) Skolen var (STED/TID) delt etter samfunnsklassene.	LHT3 KLASSE VIKTIG
	b) Norsk skoletidende mente at skolekjøkken var like viktig for jenter fra velstående hjem.	b) En akseptert mening i offentligheten i (STED/TID) var at både rike og fattige kvinner skulle ha ferdigheter i husstell.	LP+ 11 KVINNEKRITIKK
	c) I offentligheten kunne man sist på 1890-tallet omtale dem som gikk på middelskolen som bestemte "samfundsklasser" som altså ikke omfattet arbeideren. [jf 204 og 223.]		LHM1 ARKIVSMAKEBIT
223. som for arbeideren.	---	"	" (begge toposgrupper)
224. Husstellet synes i vore dage i stigende grad at skulle synke i kurs hos unge kvinder i de mere dannede hjem,	Norsk skoletidende mente at huslig flid var på vikende front blant unge kvinner i såkalt "mere dannede" hjem.	En akseptert mening i offentligheten i (STED/TID) var at ferdigheter i husstell var i ferd med å få lav status blant unge, velstående kvinner.	"
225. hvor det desværre ansees for	Norsk skoletidende polemiserer mot det	"	"

nedværdigende simpelt.	syn at huslig innsats var simpelt.		
226. Lad skolen, den høiere skole, sætte sit stempel paa det dagligdagse, huslige arbeide,	Norsk skoletidende ville bruke den høiere skolen til å heve statusen til husarbeid.	En akseptert mening i offentlligheten i (STED/TID) var at både rike og fattige kvinner skulle ha ferdigheter i husstell.	"
227. saa tør arbeidets adel og dets velsignelse komme til at blive mere anerkjendt."/	I den pedagogiske diskursen ble "arbeidets adel og dets velsignelse" sett på som en verdi som måtte omfatte andre enn "de arbeidende klasser".	Ifølge en akseptert mening i offentligheden, var arbeidet en velsignelse ikke bare for allmuen.	LP10 ARBEID ADLER LHM1 ARKIVSMAKEBIT
228. Sandefjords skolekjøkken skapte stor interesse,	Sandefjord var pionerby på skolekjøkkenfronten.	Sandefjord var pioner i nasjonal målestokk mht. skolekjøkkenet.	PHL2 SUKSESSLOKALHISTORIER
229. og ble etterliknet andre steder.	Sandefjords skolekjøkken ble etterliknet.	"	"
230. I Sandar kom en avlegger i 1893,	Sandefjords skolekjøkken ble etterliknet, blant annet i Sandar, tre år etter at man hadde startet i Sandefjord.	Sandefjords skolekjøkken inspirerte i Sandar.	"
231. også den på privat initiativ.	Også i Sandar var initiativet til skolekjøkkenet privat.	Jeg gir her et eksempel på veldedig arbeid delvis innen det offentliges rammer.	"
232. Også i Sandefjord var interessen stor.	Interessen og oppslutningen om skolekjøkkenet i Sandefjord var stor.	Sandefjords skolekjøkken var en suksess.	LP+6 VELDEDIGHET
233. Dorotheas mann, doktor Julius Christensen,	Det var en allianse mellom doktorfru Christensen og hennes mann.	"	LP+7 BARMHJERTIG MATER
234. framhevet i sin innberetning til helsemyndighetene at skolekjøkkenet hadde stor betydning.	Doktor Christensen trakk indirekte fram hustruens innsats når han skrøt av skolekjøkkenet overfor sentrale helsemyndigheter.	Sandefjord var pioner i nasjonal målestokk mht. skolekjøkkenet.	"
235. Det må ha vært med en viss stolthet han kunne skrive	Vi må tro at doktor Christenen var stolt over sin hustrus innsats.	Elitens menn kunne høste anerkjennelse gjennom hustruens veldedighetsinnsats.	"
236. at "nesten ethvert pigebarn" fra folke-	---	Sandefjords skolekjøkken var en suksess.	PHL2 SUKSESSLOKALHISTORIER

skolen og middelskolen deltok i undervisningen,			LP+6 VELDEDIGHET
			LHM1 ARKIVSMAKEBIT
237. selv om den var frivillig.	Skolekjøkkenet hadde meget stor oppslutning selv om undervisningen der var frivillig.	"	PHL2 SUKSESSLOKALHISTORIER
			LP+6 VELDEDIGHET
238. Og mange ville ha tjenestejenter med erfaring fra skolekjøkkenet.	Et annet vitnesbyrd om skolekjøkkenets suksess er etterspørselen etter "tjenestejenter med erfaring fra skolekjøkkenet."	"	PHL2 SUKSESSLOKALHISTORIER
239. {I pakke ang. medisinalinnberetning for Jarlsberg og Larvik amt 1896, Riksarkivet.}/	Jeg bedriver vitenskap gjennom solide kildestudier.	---	E1 KILDER
240. Dorothea Christensen var opptatt både av skolekjøkkenet og av den frivillige fattigpleien.	---	Halvoffentlig og privat veldedighet gikk hånd i hånd i (STED/TID).	LP+6 VELDEDIGHET
241. Begge deler var ledd i den omsorg og den oppdragergjerning	Dorothea Christensens innsats for skolekjøkkenet og fattigomsorg var to sider av samme sak.	Elitens omsorgs- og moralske oppdragergjerning gikk hånd i hånd i (STED/TID).	LP9 PATER OPPDRAR
242. som de bedrestilte skulle vise overfor den "simplere og mindre velhavende del" av befolkningen.	I omtalen av allmuen merker vi oss ovenfranedad-perspektivet i et uttrykk som "den "simplere og mindre velhavende del" av befolkningen."	Patriarkalsk språkbruk kan innebære en eufemiserende omtale av de underordnede. ['Simplere' betyr [enkler] og har såvidt jeg vet ikke konnotasjoner til "simpel" i betydningen "dårlig"]	LP+9 SYMBOLER
			LP+10 ARROGANSE
			LHM1 ARKIVSMAKEBIT
243. Materiell hjelp, undervisning og – om nødvendig – samtale og tilsyn – skulle "vække Arbeidlyst, Orden og sædelig	I tillegg til materiell hjelp og undervisning ble det ofte ansett som nødvendig med moralsk veiledning. Det hele skulle virke disip-	Når velstående kvinner engasjerte seg på paternalistiske arenaer utenfor arbeidslivet i (STED/TID), var et viktig motiv å fremme	LP9 PATER OPPDRAR

Vandel".	linerende på arbeiderbefolkningen.	hva de mente var en moralskandel blant de mindre velstående. [jf 93]	LHM1 ARKIVSMAKEBIT
244. { <i>Vestfold</i> 3.4.1888 ang. Husar-meforeningen.}	Jeg bedriver vitenskap gjennom solide kildestudier.	---	E1 KILDER
245. Velledighet av dette slaget var ikke bare uttrykk for enkelte menneskers omsorg og barmhjertighet.	Selv om velledighet ble drevet fram av enkeltindivider, bør det ikke bare forstås individuelt.	Selv om velledighet ble drevet fram av enkeltindivider, bør det ikke bare forstås individuelt.	LP1 USYNLIG KONTRAKT
246. Det var en mer grunnleggende del av samfunnsordningen.	Velledighetsarbeidet var en helt "grunnleggende del av samfunnsordningen" som vi allerede har kalt paternalistisk.	Velledighetsarbeidet var en grunnleggende del av den paternalistiske samfunnsordningen.	"
247. Milde gaver innebar et krav om sosialt lederskap,	---	Den velhavendes generøsitet var et normativt krav for samfunnets ledere.	LP8 PATER OMSORG
248. i et samfunn der idealet var at den høye skulle beskytte den lave	---	I et paternalistisk samfunn er idealet at den høye skulle beskytte den lave.	LP8 PATER OMSORG
249. og dra omsorg for hele samfunnet.	---	I et paternalistisk samfunn er idealet at den høye skal ta generelt samfunnsansvar.	LP8 PATER OMSORG
250. Til gjengjeld skulle de andre underkaste seg	---	De lave skal i et paternalistisk samfunn betale den høyes generøsitet og ansvar med underkastelse.	LP12 UNDERKASTELSE
251. i lojalitet og tillit til den styrende eliten.///	---	"	"
252. "et hyggeligt Tilflugtssted"//	Vi skal nå høre om nok en arena hvor paternalismediskursen hersket.	Vi skal her gi nok et eksempel på en sosial arena preget av paternalismen.	LP+8 DYRKES ORGANISATORISK
253. Syttende mai 1877 ble annerledes enn tidligere nasjonale festdager.	Det hendte noe særskilt i Sandefjords 17.mai-feiring i 1877.	Vi dukker nå inn i en konkret scene i fortiden for å se hva vi kan lære av den.	P1 LA SCENEN BEGYNNE! LHT1 KRONOLOGI
254. I gatene gikk en prosesjon med faner og flagg,	---	Vi befinner oss nå midt i en konkret scene i fortiden for å se hva vi kan lære av den.	P1 LA SCENEN BEGYNNE!

255. og med musikkorps og sangere i spissen.	---	"	"
256. Ved Arbeidersamfundets lokale stanset prosesjonen.	Arbeidersamfundet i Sandefjord var opprettet og hadde eget lokale i 1877.	a) Mitt nye eksempel på en arena preget av paternalisme er Sandefjord Arbeidersamfund.	a) LP+8 DYRKES ORGANISATORISK
		b) Vi befinner oss nå midt i en konkret scene i fortiden for å se hva vi kan lære av den.	b) P2 LA SCENEN FORTSETTE! LP+5 PAT(E)RIOTISME
257. Der var det fest – "sekse" – for innbudte gjester og andre "berettigede".	Ikke alle hadde adgang til 17.mai-feiringen i Arbeidersamfunnet.	Arbeidersamfundets arrangementer var eksklusive.	LP+10 ARROGANSE
			LHM1 ARKIVSMAKEBIT LP+5 PAT(E)RIOTISME
258. Det var noe annet enn den "tarvelige" feiringen vi hadde før,	Den delvis eksklusive 17.mai-festen i Arbeidersamfunnet ble omtalt som en sterk forbedring.	"	" (alle toposgrupper)
259. skrev redaktør Boëtius i Sandefjords Tidende begeistret.	Redaktøren i Sandefjords Tidende uttrykte begeistring over den nye stilen over 17.mai-festen i 1877.	Arbeidersamfundsideen ble bifalt av eliten.	LP+8 DYRKES ORGANISATORISK
260. I 1879 kom noe nytt til:	To år seinere kom nok en fornyelse av 17.mai-feiringen i Sandefjord.	Vi dukker nå inn i en konkret scene i fortiden som representerer en historisk forandring.	LP+8 DYRKES ORGANISATORISK
			LHT1 KRONOLOGI
261. "Ogsaa Smaagutter opfordres til at fremmøde,	Smågutter ble oppfordret til å møte fram.	a) At smågutter deltok i nasjonaldagsfeiringen i (TID) innebar noe nytt.	LP4 FAMILIEFORBILDE
		b) Vi befinner oss nå midt i en konkret scene i fortiden for å se hva vi kan lære av den.	LHM1 ARKIVSMAKEBIT LP+5 PAT(E)RIOTISME
262. forsynede med Flag".	Småguttene skulle bære flagg i 17.maitoget.	" (begge)	" (alle toposgrupper)
263. Fra hovedstaden hadde en fått tak i et slikt flagg,	---	" (begge)	LP4 FAMILIEFORBILDE
			LP+5 PAT(E)RIOTISME

264. og nå drev jentene i allmueskolen og sydde lignende til guttene i Sandefjord.	---	" (begge)	LHT10 KVINNER HOLDES NEDE LP+5 PAT(E)RIOTISME
265. Guttene skulle opptre,	---	Kjønnsdelingen mellom barn var sterkt markert i (STED/TID).	" (alle toposgrupper)
266. jentene sy!	Vi merker oss at det sist på 1800-tallet kunne tas som en selvfølge at gutter skulle opptre med flagg 17.mai mens jentene skulle nøye seg med å sy flaggene.	"	"
267. Så kom dagen,	---	Vi dukker nå inn i en konkret scene i fortiden for å se hva vi kan lære av den.	P1 LA SCENEN BEGYNNE!
268. og et tog av 150 skolegutter med flagg gikk i spissen.	---	Vi befinner oss nå midt i en konkret scene i fortiden for å se hva vi kan lære av den.	"
269. Det var nok postmesteren, Ole Hansen, som hadde tatt initiativet.	Vi har grunn til å tro at det var postmester "Hansen som hadde tatt initiativet" til småguttene deltakelse i 17.maitoget 1879.	Viktige sosiale begivenheter ble initiert av ildsjeler.	LP+8 DYRKES ORGANISATORISK LP+5 PAT(E)RIOTISME
270. Han hadde i 1870 vært sammen med Bjørnstjerne Bjørnson	---	"	" (begge toposgrupper) LHT1 KRONOLOGI
271. om å få til det første 17.-maitoget av smågutter i hovedstaden./	---	At smågutter deltok i nasjonaldagsfeiringen i (TID) innebar noe nytt.	LP+8 DYRKES ORGANISATORISK LP+5 PAT(E)RIOTISME
272. Det var Sandefjords Arbeidersamfund som sto bak den høytidelige feiringen av dagen,	---	Arbeidersamfundet var tiltenkt en viktig samfunnsrolle.	" (begge toposgrupper)
273. og som oppfordret byens borgere til å gå i prosesjon.	---	"	"

274. Arbeidersamfundet ble stiftet i 1876	---	Vi skal se nærmere på en insitusjon, Arbeidersamfundet, som i (STED/TID) bygget på paternalisme.	LP+8 DYRKES ORGANISATORISK LHT1 KRONOLOGI
275. med det uttalte formål å "skaffe sine Medlemmer nyttig og forædlende Underholdning og et hyggeligt Tilflugtssted i deres Fritimer".	Arbeidersamfundets formål ved opprettelsen i 1876 var å skape et sosialt tilholdssted i fritiden.	Arbeidersamfundet skulle være en fritidsarena.	LP+8 DYRKES ORGANISATORISK LHM1 ARKIVSMAKEBIT
276. Og "den hæderlige simple Arbeidsmand vil være et velkomment Medlem af Samfundet."	Hederlige arbeidere ble i offentligheten erklært som velkomne i Arbeidersamfundet.	Arbeidersamfundet skulle være åpent for eliten såvel som for arbeidsfolk med en av eliten akseptert vandel.	LP+10 ARROGANSE
277. skrev Sandefjords Tidende.	---	Arbeidersamfundsideen ble bifalt av eliten.	LP+8 DYRKES ORGANISATORISK
278. {Sandefjords Tidende 25.3 og 5.4.1876.	Jeg bedriver vitenskap gjennom solide kildestudier.	---	E1 KILDER
279. Den videre framstillingen er i hovedsak på grunnlag av lokalaviser.	Jeg bedriver vitenskap gjennom solide fotnoter.	---	E3 SOLID FOTNOTE
280. Ang. 17. mai vises særlig til Sandefjords Tidende 19.5.1877, 10.5, 14.5 og 21.5.1879.	Jeg bedriver vitenskap gjennom solide kildestudier.	---	E1 KILDER
281. Sitater nedenfor fra hhv. 19.2 og 12.4.1876, 9.1.1878, 29.3.1876, 19.2.1879.	"	"	"
282. Ang. den seinere utvikling se bl.a. Vestfold 8.2, 18.3 og 7.6.1882, 1.10, 8.10, 15.10 og 29.10.1884, 4.2.1885, 6.2.1886, 23.3, 6.6, 7.9 og 17.-22.10.1889, 22.2, 8.5 og 18.9.1890, 12.3.1891, 21.9.1893, 5.4.1894.}	"	"	"
283. Det var samme program som det bekjente Christiania Arbeidersamfund,	Programmet for Sandefjord Arbeidersamfund var skodd etter lesten fra Christianias	Arbeidersamfundsideen var ikke særskilt for Sandefjord.	LP+8 DYRKES ORGANISATORISK

	tilsvarende.		
284. stiftet av Eilert Sundt i 1864. /	Christiania Arbeidersamfund var stiftet av selveste Eilert Sundt 12 år før det tilsvarende ble stiftet i Sandefjord.	Arbeidersamfundsideen hadde nasjonalt blitt fremmet av folk med høy økonomisk, symbolsk og kulturell kapital.	" LHT1 KRONOLOGI
285. Noen arbeiderforening var det likevel ikke.	Tross navnet var ikke Arbeidersamfunnet noen arbeiderforening.	Arbeidersamfundet var ingen arbeiderforening i thrantittisk eller fagorganisatorisk forstand.	LP+8 DYRKES ORGANISATORISK LHM4 ABSOLUTTE PÅSTANDER
286. Nei, skrev redaktør Boëtius,	Redaktøren i Sandefjords Tidende slo aktivt fast at Arbeidersamfunnet ikke var noen arbeiderforening.	Arbeidersamfundsideen ble bifalt av eliten.	LP+8 DYRKES ORGANISATORISK LHM6 EMPIRISK BELEGG E4 SOLID BAKGRUNN
287. da det i februar 1876 ble sendt ut en innbydelse til å danne en håndverker- eller arbeiderforening for byen.	Innbydelsen "til å danne "håndverker eller arbeiderforening"" ble publisert i Sandefjords Tidende, med redaktøren som viktig aktør.	"	" (alle toposgrupper)
288. Vi må få et Arbeidersamfund som kan samle alle som vil fremme "Oplysning, Samvirke og Samhold".	---	Eliten ønsket et Arbeidersamfund som kunne fremme paternalistisk samhold.	LP+8 DYRKES ORGANISATORISK LHM1 ARKIVSMAKEBIT
289. Her lå en annen side av foreningens program.	---	"	LP+8 DYRKES ORGANISATORISK
290. Den skulle samle alle samfunnsgrupper til enhet og samvirke,	---	"	"
291. til solidaritet mellom høy og lav.	En viktig hensikt med Arbeidersamfunnet skulle være å bygge paternalistisk "solidaritet mellom høy og lav."	"	"
292. Det var den eneste foreningen i Sandefjord uten sosiale skranker. /	---	Arbeidersamfundet var, som forening for høy og lav, en unik paternalismearena.	"
293. For Boëtius var hovedsaken dette:	---	Arbeidersamfundsideen ble bifalt av eliten.	"

294. "At begavede Mænd arbejder paa at ophjælpe Folket baade i materiel og aandelig Henseende".	Sandefjords Tidendes redaktør skilte som en selvfølge mellom "begavede Mænd" og "Folket".	Som paternalistisk arena skulle Arbeidersamfundet demonstrere de høyes ansvar og omsorg for de lave.	LP+8 DYRKES ORGANISATORISK LP+10 ARROGANSE LHM1 ARKIVSMAKEBIT
295. De bedrestilte skulle være rettleidere og formyndere for allmuen.	---	Som paternalistisk arena skulle de høye i Arbeidersamfundet rettlede og utøve myndighet overfor de lave.	LP9 PATER OPPDRAR
296. Gjennom sitt virke i Arbeidersamfundet skulle de bidra	---	"	"
297. til at "Sandsen for en sømmelig Fornøielse tør vaagne og hæve Mange op over den Lavhedsnydelse,	Vi merker oss at Sandefjords Tidendes redaktør hevdet at mange i allmuen bedrev "lavhedsnydelse".	"	" LHM1 ARKIVSMAKEBIT
298. der endnu desværre er saa almindelig blandt den lavere Befolkning".	Redaktøren gikk heller ikke av veien for å omtale allmuen som "den lavere Befolkning".	"	" (begge toposgrupper)
299. Men som i den alminnelige veldedighet lå det en dobbelthet i dette.	Også Arbeidersamfunnsideen ar preget av paternalismens dobbelthet.	De lave skal i et paternalistisk samfunn betale den høyes generøsitet og ansvar med underkastelse.	LP12 UNDERKASTELSE
300. Allmuen var forpliktet til takknemlighet og lojalitet mot sine velyndere. /	---	"	"
301. Viktigere enn praktiske tiltak var det at Arbeidersamfundet ble et møtested,	Gjennom Arbeidersamfunnet skulle det være viktigere å få til et møtested enn å gjennomføre endringer i arbeidslivet.	I (STED/TID) ble det gjennom Arbeidersamfundet gjort bevisste forsøk på å bringe samfunnsklassene sammen.	LP+8 DYRKES ORGANISATORISK
302. der de "begavede" kunne øve sin innflytelse.	Jeg understreker igjen avisredaktørens uttrykk "de begavede" om de velstående.	Som paternalistisk arena skulle de høye i Arbeidersamfundet rettlede og utøve myndighet overfor de lave.	LP9 PATER OPPDRAR LP+10 ARROGANSE
303. Fester og utflukter skulle bidra til det,	---	"	LP+9 SYMBOLER
304. likedan belærende foredrag.	Belærende foredrag fra de "begavede" til den	"	LP9 PATER OPPDRAR

	”lavere befolkning” skulle være viktig i Arbeidersamfundets aktivitet.		
305. Men aktiviteten var ikke frenetisk.	Arbeidersamfunnet var ingen stor suksess fra starten.	Paternalisme-arenaen Sandefjord Arbeidersamfund ble ingen stor suksess.	LP÷7 SVEKKET FEIRING
306. Etter halvannet år avholdt foreningen sitt første foredrag.	---	"	" (begge toposgrupper)
307. nemlig om fedrelandskjærlighet.	---	Arbeidersamfundet var også en arena for norsk nasjonsbygging.	LP+5 PAT(E)RIOTISME
308. Svarte ikke Arbeidersamfundet til forventningene?/	a) Det er grunn til å stille spørsmålstegn ved om Arbeidersamfunnet sett med initiativtakernes blick var en suksess.	Paternalisme-arenaen Sandefjord Arbeidersamfund ble ingen stor suksess.	LP÷7 SVEKKET FEIRING
	b) Det er grunn til å spørre om Arbeidersamfundet skuffet arbeidere som kanskje hadde vært velvillig innstilt.		LP÷9 ARBEIDSFOLK SVIKTER FEIRING
309. I hvert fall i 1879 var det klart at interessen var kjølnet.	Etter tre år var interessen kjølnet.	"	LP÷7 SVEKKET FEIRING
310. og at oppslutningen ikke var slik en mann som Boëtius hadde forventet.	Oppslutningen etter to år svarte ikke til initiativtakernes forventninger.	"	"
311. I 1876 hadde han registrert en viss entusiasme.	---	"	LP+8 DYRKES ORGANISATORISK
312. Unge jenter hadde holdt basar til inntekt for Arbeidersamfundet.	Vi skal gi noen eksempler på en viss innledende oppslutning om Arbeidersamfundet.	I starten var Arbeidersamfundet en viss suksess.	"
313. Gjennom vinteren hadde de samlet seg for å lage forskjellige håndarbeider og lese høyt av en eller annen "dannende og underholdende" bok.	---	Som paternalistisk arena skulle de høye i Arbeidersamfundet rettlede og utøve myndighet overfor de lave.	LP9 PATER OPPDRAR
			LP+10 ARROGANSE
314. Doktor Thaulow hadde skjenket seks	---	Som paternalistisk tiltak mottok Arbeider-	LP8 PATER OMSORG

dusin stoler til Samfundet.		samfund gav fra eliten.	
315. I 1879 måtte imidlertid Sandefjords Tidende melde at mange av byens mest "formaaende" innbyggere hadde gått ut av Samfundet.	Etter tre år registrerte Sandefjords Tidende at Sandefjords elite hadde sviktet Arbeidersamfundet.	Paternalisme-arenaen Sandefjord Arbeidersamfund ble ingen stor suksess.	LP÷8 PATER SVIKTER FEIRING
			LHM1 ARKIVSMAKEBIT
316. Andre hadde meldt seg ut fordi de i trange tider ikke hadde råd til kontingenten.	a) Sandefjords Tidende registrerte også at mange "ikke hadde råd til kontingenten" i Arbeidersamfundet. b) Fra andre avisilder vet vi at mange "ikke hadde råd til kontingenten i Arbeidersamfundet".	Arbeidersamfundet fungerte sosialt ekskluderende overfor ubemidlede.	LP÷9 ARBEIDSFOLK SVIKTER FEIRING
317. Arbeidersamfundet var lekk i begge ender./	Arbeidersamfundet mistet oppslutning både hos de høyeste og de laveste på den sosiale rangstigen.	Paternalisme-arenaen Sandefjord Arbeidersamfund ble ingen stor suksess, verken for høy eller lav.	LP÷7 SVEKKET FEIRING
318. For Arbeidersamfundet ventet en skyggetilværelse,	Det kom en periode etter 1879 hvor Arbeidersamfundets rolle var ubetydelig.	Paternalisme-arenaen Sandefjord Arbeidersamfund ble ingen stor suksess.	"
319. der stadige appeller ikke maktet å trekke arbeiderne til Samfundet.	Tross stadige appeller sluttet ikke arbeiderne opp om Arbeidersamfundet.	"	"
320. Det gjorde heller ikke perioder med fri adgang,	Heller ikke tilbudet om gratis adgang fikk arbeiderne tilbake til Arbeidersamfundet.	Det var ikke først og fremst økonomiske grunner som hindret arbeidsfolk i å delta i Arbeidersamfundet.	LP÷9 ARBEIDSFOLK SVIKTER FEIRING
321. at innmeldingspengene ble strøket,	Heller ikke tilbudet om gratis innmelding fikk arbeiderne tilbake til Arbeidersamfundet.	"	"
322. eller at kontingenten ble satt ned.	Heller ikke tilbudet om lavere kontingent fikk arbeiderne tilbake til Arbeidersamfundet.	"	"
323. I 1880-årene forsøkte en å appellere til arbeiderne med en sykekasse.	"En", dvs. de dannede klassers talsmenn, forsøkte å lokke arbeiderne til Arbeidersamfundet gjennom opprettelsen av en sykekasse.	"	"

324. Men den måtte nedlegges,	---	Paternalisme-arenaen Sandefjord Arbeidersamfund ble ingen stor suksess.	"
325. skjønt den ble forsøkt gjenopplivet i begynnelsen av 1890-årene.	---	"	"
326. I 1885 fikk Samfundet egen boksamling,	Vi skal gi noen eksempler på aktivitet som tross vanskelighetene ble satt i gang og drevet i Sandefjord Arbeidersamfund i 1880-årene.	Jeg vil gi noen eksempler på aktivitet som tross alt fant sted i Arbeidersamfundet.	LP+8 DYRKES ORGANISATORISK
327. og det ble dannet en sangforening for damer og herrer.	En aktivitet omfattet også kvinner.	"	"
328. I samarbeid med håndverkerforeningen ble det i 1889 satt i gang aftenskole,	---	"	"
329. med gratis undervisning i norsk, regning, skriving og tegning, samt geografi og historie.	---	"	"
330. Fra starten fikk aftenskolen 53 elever, og 19 av dem var jenter./	Arbeidersamfundets kveldsskoletilbud gjaldt også jenter.	"	"
331. Likevel het det samme år at foreningen manglet "Tilslutning og Sympathi".	Tross aktivitetene ble det slått fast at Arbeidersamfundet ikke var blitt noen suksess.	Paternalisme-arenaen Sandefjord Arbeidersamfund ble ingen stor suksess.	LP÷7 SVEKKET FEIRING
332. Det var få "egentlige" arbeidere som hadde tid, råd eller lyst til å engasjere seg i foreningen.	---	Arbeidsfolk sluttet ikke opp om Arbeidersamfundet.	LP÷9 ARBEIDSFOLK SVIKTER FEIRING
333. Syntes de at det smakte for mye av veldedighet og formynderi?	Det er grunn til å spørre om arbeiderne syntes Arbeidersamfundet var for mye tuftet på en paternalistisk idé.	Arbeidsfolks reserverte holdning til Arbeidersamfundet kan ha sammenheng med at de ikke fullt ut sluttet opp om paternalismetanken.	LP÷10 PATER EKSKLUDELERER
334. Samtidig holdt byens fremste menn seg borte.	Et moment som må tas i betraktning er at også eliten holdt seg borte fra Arbeidersamfundet.	Eliten sluttet ikke opp om Arbeidersamfundet.	LP÷8 PATER SVIKTER FEIRING
335. De skal ha funnet Arbeidersamfundet for	Det er tegn på at eliten fant Arbeidersamfun-	Elitens mulige reserverte holdning til Ar-	"

"radikalt".	det for "radikalt".	beidersamfundet kan ha sammenheng med at foreningen ikke var tilstrekkelig politisk konservativ.	
336. På lang sikt kom dermed Samfundet ikke til å spille noen betydelig rolle.	Samfundet ble ikke i det lange løp noen viktig faktor i Sandefjords historie.	Paternalisme-arenaen Sandefjord Arbeidersamfund ble ingen stor suksess.	LP÷7 SVEKKET FEIRING
337. I 1890-årene utmerket det seg mest ved å sette i gang et "arbeiderakademi" eller foredragsforbund,	Jeg gir et eksempel på at det også i 1890-årene foregikk en viss aktivitet i Arbeidersamfundets regi.	Jeg vil gi nok et eksempel på aktivitet som tross alt fant sted i Arbeidersamfundet.	LP+8 DYRKES ORGANISATORISK
338. der flere foreninger gikk sammen om å skaffe foredragsholdere. /	---	"	"
339. Var drømmen om et møtested mellom en elite av velyndere og oppdragere og et takknemlig folk en illusjon fra starten?	Det er grunn til å reise hypotesen om at idene om Arbeidersamfundet som paternalistisk fellesskap var dømt til å mislykkes.	Det er grunn til å reise hypotesen om at idene om Arbeidersamfundet som paternalistisk fellesskap var dømt til å mislykkes.	LP÷7 SVEKKET FEIRING
340. Var den sosiale elitens interesse for saken heller laber,	Som historieinteresserte må vi spørre om grunnen til elitens labre interesse for Arbeidersamfundet.	Det er grunn til å spørre om eliten hadde en reservert holdning til Arbeidersamfundet.	LP÷8 PATER SVIKTER FEIRING
341. eller foregikk det i det skjulte en maktkamp	Det kan ha foregått en maktkamp i Arbeidersamfundet.	Det er grunn til å spørre om elitens tilbaketrekning fra Arbeidersamfundet skyldes en maktkamp.	LHT2 FORTOLKNING
342. som endte med at ledende menn trakk seg ut?	En ev. maktkamp i Arbeidersamfundet kan ha resultert i at eliten trakk seg ut.	"	"
343. I hvert fall var det fra starten av særlig håndverkere og til dels lærere som dominerte i foreningen.	---	Arbeidersamfundet var dominert av et sosialt mellomsjikt.	LHT6 SAMMENSETNING OG STYRING
344. Av de første åtte styremedlemmene var det fem håndverksmestere.	---	"	"
345. Formann var urmaker Holm Hansen.	---	"	"
346. Noen underklasse representerte de så visst ikke,	---	"	"

347. rimelig velstående og etablert som de var.	---	"	"
348. På et lite sted som Sandefjord kunne de snarere høre til i den økonomiske overklassen.	---	"	" LHT3 KLASSE VIKTIG
349. Men det virkelige toppsjiktet sto de langt fra	---	"	LHT6 SAMMENSETNING OG STYRING
350. – både økonomisk og sosialt.	Vi kan slå fast at Arbeidersamfundet ble ledet av relativt velstående menn, men ikke av den økonomiske og sosiale eliten.	"	"
351. Ble Arbeidersamfundet et arnested for selvhevdelse og opposisjon fra slike folk?	Det er mulig at håndverker- og lærerstanden brukte Arbeidersamfundet som arena for sine interesser.	Det er grunn til å spørre om et sosialt mellomsjikt benyttet Arbeidersamfundet som arena for selvhevdelse.	" LHM5 PÅSTAND MÅ BEGRUNNES
352. Ønsket de å etablere seg selv som en ny sosial og politisk elite i småbyen?/	Det er mulig at håndverker- og lærerstanden hadde ambisjoner om å etablere seg som en ny elite.	"	" (begge toposgrupper)
353. Var det også andre tilløp til frigjøring eller opposisjon i Sandefjord?	Det er mulig at det var "andre tilløp til frigjøring og opposisjon i Sandefjord" på slutten av 1800-tallet. Dette skal vi gå nærmere inn på.	Vi skal straks undersøke om det fantes tilløp til brudd med det patriarkalske systemet i (STED/TID).	LP=4 OPPOSISJON NEDENFRA LHM5 PÅSTAND MÅ BEGRUNNES
354. Kom spesielle gruppeinteresser til uttrykk?///	Det er mulig at gruppeinteresser kom til uttrykk på tross av den dominerende, paternalistiske diskursen.	Vi skal straks undersøke om det fantes tilløp til brudd med det patriarkalske systemet i (STED/TID) fra særskilte sosiale grupper.	" (begge toposgrupper)
355. Organisering på tvers//	Vi skal nå lese om virkelig organisering av underprivilegerte.	Vi skal gi noen eksempler på sosial organisering på tvers, i motsetning til paternalismens vertikale organisering.	LP=5 ARBEIDER- BEVEGELSE
356. Syttende mai 1898:	Vi vender tilbake til et 17.-maibilde, denne gang helt på tampen av hundreåret.	Vi dukker nå inn i en konkret scene i fortiden for å se hva vi kan lære av den.	P1 LA SCENEN BEGYNNE!
357. Sandefjords gater fylles allerede fra	---	"	"

morgenen av festkledte mennesker fra alle samfunnslag og i alle aldrer.			
358. Dagens glansnummer er skoletoget,	I 1898 var også skoletoget innført i 17. mai-feiringen.	"	"
359. med jublende barn og norske flagg.	I skoletoget deltok både gutter og jenter.	a) (STED/TID→1900) var hele familien involvert i nasjonaldagsfeiringen	LP4 FAMILIEFORBILDE
			LP+5 PAT(E)RIOTISME
		b) Vi befinner oss nå midt i en konkret scene i fortiden for å se hva vi kan lære av den.	P2 LA SCENEN FORTSETTE!
360. Klokka to begynner syklistenes tog sin "elegante runde" gjennom byen.	---	Vi befinner oss nå midt i en konkret scene i fortiden for å se hva vi kan lære av den.	"
361. Snart er det klart for borgertoget,	---	a) I (STED/TID) ble det gjort bevisste forsøk på å bringe samfunnsklassene sammen.	LP+8 DYRKES ORGANISATORISK
		b) Vi befinner oss nå midt i en konkret scene i fortiden for å se hva vi kan lære av den.	P2 LA SCENEN FORTSETTE!
362. med turnforeningen og andre av byens foreninger.	---	Vi befinner oss nå midt i en konkret scene i fortiden for å se hva vi kan lære av den.	"
363. Men så skjer noe uventet.	Det inntraff en uventet hendelse i Sandefjord 17. mai 1898 som brøt med det harmoniske samhörighetsbildet.	"	P1 LA SCENEN BEGYNNE!
		b) I den konkrete scenen vil straks noe uventet inntreffe.	
364. Plutselig og uanmeldt dukker det opp et ekstra tog med minst fire hundre deltakere.	---	"	P2 LA SCENEN FORTSETTE!
365. Det er Framnæs arbeiderforening som kommer.	---	a) I (TID →1900) organiserte verftsarbeiderne seg på tvers.	"

		b) Framnæs-arbeiderne innevarslet den nye tid, arbeiderklassens periode.	P5 ARBEIDERNE KOMMER!
366. De skulle ha vært med i den ordinære prosessjonen.	---	I (TID →1900) markerte verftsarbeiderne aktivt sin uavhengighet av det paternalistiske systemet.	LP÷4 OPPOSISJON NEDENFRA
367. I stedet gikk de for seg selv.	---	"	LP÷4 OPPOSISJON NEDENFRA P5 ARBEIDERNE KOMMER!
368. Det var en demonstrasjon av selvstendighet og uavhengighet.	Arbeiderne på Framnæs valgte til allmenn forbauselse å markere seg selv som uavhengige.	"	" (begge toposgrupper)
369. {Sandefjords Blad 18.5.1898.	Jeg bedriver vitenskap gjennom solide kildestudier.	---	E1 KILDER
370. Ang. arbeiderne ved Framnæs vises ellers til <i>Vestfold</i> 18.1, 12.5, 12.11 (lengre sitat nedenfor) og 29.11.1898.}/	"	"	"
371. Men det var sjøfolkene som først brøt normen om at høy og lav skulle stå sammen,	Arbeiderne på Framnæs var, tross overraskelsen i 17.maitoget ikke de første til å markere sin selvstendighet.	Vi skal gi et tidligere eksempel på sosial organisering på tvers, i motsetning til paternalismens vertikale organisering.	LP÷4 OPPOSISJON NEDENFRA P5 ARBEIDERNE KOMMER!
372. og som organiserte seg på tvers:	Sjøfolkene organiserte seg på tvers.	"	" (begge toposgrupper)
373. i en forening bare for underordnede sjøfolk.	Med organisering på tvers mener jeg organisasjonen bare omfattet folk på samme sted i rangstigen.	Eksemplet gjelder underordnede sjøfolk.	LP÷4 OPPOSISJON NEDENFRA P5 ARBEIDERNE KOMMER! LHT6 SAMMENSETNING OG STYRING
374. Det skjedde i 1892	Sjøfolkenes organisering fant sted seks år før det omtalte 17.maitoget.	Vi skal gi et tidligere eksempel på sosial organisering på tvers, i motsetning til paternalismens vertikale organisering.	LP÷4 OPPOSISJON NEDENFRA
375. med Sandefjords og omegns sjøfolksforening.	---	Eksemplet gjelder underordnede sjøfolk.	"

376. Leder ble skomaker Anders B. Hasle,	Det kan virke underlig at en skomaker ledet en forening av underordnede sjøfolk.	Sjøfolksforeningen ble ledet av en tidligere sjømann som ikke tilhørte eliten.	LHT6 SAMMENSETNING OG STYRING
377. som hadde fart til sjøs og hadde navigasjonseksamen.	Skomakeren som ledet sjøfolksforeningen hadde solid sjømannsbakgrunn.	"	"
378. Fra da av hadde Sandefjord både sin Sjømannsforening,	---	I (STED/TID →1900) var sjømannsyrkets lagdeling markert ved to ulike foreninger.	LP÷4 OPPOSISJON NEDENFRA
379. der skipperne og rederne dominerte,	---	"	"
380. og Sjøfolksforeningen for styrmenn, matroser og andre underordnede.	Etter 1892 hadde Sandefjord både Sjømannsforening, dominert av redere og skipperne og sjøfolksforening for de øvrige.	"	"
381. Seinere kom nye foreninger for mindre grupper	---	Mer organisering på tvers fulgte (TID →1900).	"
382. – en avdeling av Norsk skipsførerforening og i 1894 både en maskinistforening og en styrmannsforening.	---	"	LHT6 SAMMENSETNING OG STYRING
383. Året før hadde håndverkssvenner brutt med den standsmessige organiseringen i Håndverkerforeningen	---	"	LP÷4 OPPOSISJON NEDENFRA
384. og dannet en egen svenneforening.	I 1893 hadde håndverkssvennene gått ut av Håndverkerforeningen "og dannet egen svenneforening."	"	"
385. {Ang. Sjøfolksforeningen vises til <i>Vestfold</i> 22.9, 15.10 og 25.10.1892, 14.1 og 24.5.1893, 10.2 og julenr. 1894, 15.6.1895, 14.1 og 18.1.1896, 18.11.1899, 8.2.1900.	Jeg bedriver vitenskap gjennom solide kildestudier.	---	E1 KILDER
386. Jf. kommuneforhandlingene 1899, sak 51. Maskinistforening: 20.1 og 30.1.1894. Styrmannsforening:	"	"	"

20.2. og 27.2.1894. Svenneforening: 23.9 og 25.11.1893.}/			
387. I 1898 fikk også verftsarbeiderne sin egen organisasjon,	---	Mer organisering på tvers fulgte (TID →1900).	LP÷4 OPPOSISJON NEDENFRA På
388. med Framnæs arbeiderforening.	Samme år som Fram- næs-arbeiderne dannet eget 17.mai-tog, stiftet de egen organisasjon på tvers.	"	" (begge toposgrupper)
389. Men også tidlige- re hadde verftsarbeid- ere vist at de ville greie seg uten andres formynderskap.	For verftsarbeiderne var ikke selvstendig- hetslinjen ny.	Verftsarbeiderne had- de tidlig markert sin uavhengighet av det paternalistiske syste- met.	"
390. Arbeidersamfun- det forsøkte å fange dem inn ved å tilby sykekasse.	---	"	LP+8 DYRKES ORGANISATORISK
391. I stedet vedtok arbeiderne ved Sande- fjords mek. verksted i 1885 å opprette sin egen sykekasse.	---	"	LP÷4 OPPOSISJON NEDENFRA P5 ARBEIDERNE KOMMER!
392. I 1890 kom Framnæs sykeun- derstøttelsesforening.	---	"	LP÷4 OPPOSISJON NEDENFRA
393. { <i>Vestfold</i> 18.11.1885, 14.1.1890.}/	Jeg bedriver vitenskap gjennom solide kilde- studier.	---	E1 KILDER
394. Hva fikk disse mennene til å organi- sere seg,	Det er grunn til å spør- re om hva som nå fikk underordnede menn "til å organisere seg".	Det er grunn til å spør- re om hva som var mo- tivert for organisering- en på tvers.	LP÷4 OPPOSISJON NEDENFRA
395. kanskje i tross mot sine foresatte?	Kanskje kan organisе- ringen ses som uttrykk for tross mot de over- ordnede.	Det er grunn til å spør- re om organiseringen på tvers skyldtes tross mot de foresatte.	"
396. Følte de seg svik- tet eller satt utenfor?	Det er grunn til å spør- re om de underordnede følte seg satt utenfor.	Det er grunn til å spør- re om organisе- ringen på tvers skyld- tes følelsen av å være sviktet.	"
397. Det ble klaget over at aktive, under- ordnede sjøfolk ikke ble opptatt i den gam- le Sjømannsforening- ens "hellige midte".	Et indisium på at de underordnede følte seg satt utenfor, er klager over at de ikke ble tatt ordentlig imot i Sjø- mannsforeningen.	Det er tegn som tyder på at organiseringen på tvers delvis skyldtes følelsen av å være sviktet.	LP÷10 PATER EKSKLUDERER

398. I den nye foreningen kunne de få sitt eget leseværelse og holde egne arrangementer,	---	Jeg vil gi noen eksempler på aktiviteter i de to foreningene som organiserte de underordnede.	LP÷4 OPPOSISJON NEDENFRA
399. som en basar til hjem for trengende sjøfolk og etterlatte.	---	"	"
400. Framnæs arbeiderforening arrangerte dansemoro,	---	"	"
401. og var nok delvis en selskapsklubb./	Også de nye, tversgående foreningene for underordnede var delvis selskapsklubber.	Verftsarbeidernes forening (Framnæs arbeiderforening) var delvis en selskapsklubb.	"
402. Likevel var det nok tanken å skaffe seg mer innflytelse i samfunnet som lå bak.	Et viktig motiv for de nye underordnetforeningene var trolig å skaffe seg mer samfunnsmessig innflytelse.	Verftsarbeidernes forening var trolig først og fremst en interesseorganisasjon.	"
403. I hvert fall gjelder det Sjøfolksforeningen.	Ønsket om mer samfunnsmessig innflytelse gjaldt helt sikkert for Sjøfolksforeningen.	Sjøfolkenes forening var først og fremst en interesseorganisasjon.	"
404. Anders Hasle pekte i 1896 spesielt på to saker:	Formannens vurderinger av innsatsen i 1896 er bevis.	"	"
405. At utkastet til ny sjølov og sjømannskomiteens innstillinger var blitt behandlet	---	Som interesseorganisasjon deltok Sjøfolkenes forening i nasjonalt reformarbeid.	"
406. og sjøfolksforeningens betenknninger blitt sendt inn til departementet.	Formannen i Sjøfolksforeningen trakk dels fram at foreningen hadde fungert som høringsinstans for viktige, sjømannspolitiske dokumenter.	"	"
407. Og dessuten at "forhyrings-spørgsmaalet var paa bane,	---	Som interesseorganisasjon engasjerte Sjøfolkenes forening seg i spørsmålet om organisering av forhyringen.	"
408. og foranstaltninger i den anledning blev foretagne".	Dels trakk formannen i Sjøfolksforeningen fram at man hadde fått gjort noe med hyresystemet.	"	"
409. Dette gjaldt sikkert de private forhy-	Det er grunn til å tro at Sjøfolksforeningens	"	"

ringsagentene	innsats mht. hyresystemet gjaldt "de private forhyringsagentene"		
410. som opptrådte i samarbeid med redere.	---	"	"
411. Kanskje rettet misnøyen seg mot at sjøfolkene måtte ut med penger til forhyringsagenten,	Det er ikke usannsynlig at misnøyen rettet "seg mot at sjøfolkene måtte ut med penger til forhyringsagenten"	"	LP÷4 OPPOSISJON NEDENFRA
			LHT2 FORTOLKNING
			LHM5 PÅSTAND MÅ BEGRUNNES
412. eller kanskje mot vilkårlig og urettferdig behandling.	Det er heller ikke usannsynlig at misnøyen rettet seg mot "urettferdig behandling."	"	(alle toposgrupper)
413. {Jf. den allmenne karakteristikken av den private forhyringsvirksomheten hos Zachariassen 1950.}/	Jeg bedriver vitenskap gjennom solide fotnoter.	---	E3 SOLID FOTNOTE
			LHM6 EMPIRISK BELEGG
414. Her kunne de underordnede ikke håpe på at skipperne og redere ville ta vare på deres interesser. /	Med hensyn til hyresystemet kunne ikke sjøfolkene regne med at deres overordnede ville sørge for deres interesser.	Sjøfolkene engasjerte seg i spørsmål hvor de hadde motsatte interesser i forhold til sine overordnede.	LP÷4 OPPOSISJON NEDENFRA
415. Det samme gjaldt disiplinen om bord	Et annet spørsmål hvor sjøfolk og deres overordnede hadde motstridende interesser "gjaldt disiplinen om bord".	"	"
416. og sjørettssaker der underordnede ble anklaget for oppset-sighet og "insubordinasjon".	Sjøfolk kunne på denne tiden dømmes for å ikke ha underordnet seg.	"	"
417. Sjøfolksforeningens lover slo fast	---	"	"
418. at den "bør støtte og bistaa sine medlemmer saa meget som mulig, ogsaa med juridisk hjelp i tvistemaaletstilfælde,	---	Sjøfolksforeningen skulle bistå sine medlemmer individuelt.	"
419. naar det angaar hans stilling som sjømand".	Sjøfolksforeningen skulle gi medlemmene juridisk bistand.	"	"

420. Seinere tok den initiativ til å få underordnede sjøfolk med i det sjøkyndige utvalget til domsmenn og lagrettemenn.	---	Som interesseorganisasjon deltok Sjøfolkernes forening i nasjonalt reformarbeid.	"
421. Resultatet ble én plass av seksten./	---	"	"
422. Framnæs arbeiderforening engasjerte seg spesielt for å få bedret "de slette forhold i de østre bydele og belysningen paa bryggerne med tilstøtende gader".	Etter å ha sett litt på Sjøfolksforeningen skal vi høre om innsatsen til Framnæs arbeiderforening. Ett eksempel var arbeidet med gate- og bryggebelysning.	Som interesseorganisasjon reiste verftsarbeidernes forening to elementære velferdskrav knyttet til den daglige arbeidsveien, som lå under kommunens, ikke bedriftens myndighet.	LP+3 LITE STED+ PATERNALISME LHM1 ARKIVSMAKEBIT
423. I november 1898 kalte den sammen et massemøte,	---	"	LP+3 LITE STED+ PATERNALISME
424. som henstilte til kommunestyret å få rettet på belysningsforholdene.	---	"	" SOS+LOKALPOL. HISTORIE
425. At det trengtes, var knapt nok noen Framnæs-arbeider uenig i. //→	---	"	" (begge toposgrupper)
426. "Flere oplyste, at de mangan gang nær hadde gaat ud over bryggen paa grund af manglende belysning om morgenen,	---	"	LP+3 LITE STED+ PATERNALISME LHM1 ARKIVSMAKEBIT
427. naar arbeiderne skulde gaa til sit arbeide.	---	"	LP+3 LITE STED+ PATERNALISME LHM1 ARKIVSMAKEBIT
428. Foreningen fandt det paakrævet, at lygterne var tændte ligesaavel om morgenen som om aftenen,	---	"	" (begge toposgrupper)
429. for at man kunde finde sine baade uden at resikere liv og lemmer.	---	"	"

430. Andre fandt, at det ikke var bare bryggerne, det gjaldt at faa oplyst,	---	"	"
431. men ogsaa gaderne.	---	"	"
432. Thi det var jo ikke alle, som havde baade,	---	"	"
433. men dog skulde være paa sit arbeide til samme tid.	---	"	"
434. De fandt, at i de gader, hvor der mindst boede 40 arbeiderfamilier,	---	"	"
435. burde gaderne ogsaa være oplyst fra klokken 5 om morgenen. ...	Kravene om belysning framstår i dag som ganske tilforlætelige.	"	"
436. En ting blev ogsaa omtalt som er uforsvarlig,	Et annet eksempel var kravet om å få gjort noe med noen skinner i Strandveien som arbeiderne lett kom til å snuble over.	"	"
437. nemlig de to steder i Strandveien, hvor sidesporet passerer.	---	"	"
438. Skinnerne ligger der høiere end gaden,	---	"	"
439. og i et ægyptisk mørke."/	---	"	"
440. Formannen i arbeiderforeningen, murer Mads Hansen ved kjelesmia på Framnæs,	Vi skal nå bli litt kjent med den første formannen i Framnæs Arbeiderforening.	Vi skal nå bli litt kjent med den første formannen i verftsarbeidernes forening, som eksempel på en arbeidsmann i (STED/TID →1900).	LHT6 SAMMENSETNING OG STYRING LP=4 OPPOSISJON NEDENFRA
441. var selv ikke født og oppvokst i Sandefjord.	---	Mange arbeidsfolk kom utenfra.	LP=1 LØS ANSETTELSE
442. Som så mange andre var han blitt lokket av utsiktene til jobb og fortjeneste	Han er typisk ved at han var utenbys fra og ble "lokket av utsiktene til jobb og fortjeneste"	"	"
443. ved det raskt voksende verftet på	Framnæs var i rask vekst på 1890-tallet.	"	"

Framnæs.			
444. Hit kom jernarbeidere, platearbeidere, klinkere og så videre fra andre verksteder.	---	"	"
445. Noen av dem hadde stiftet bekjentskap med fagforeninger og fagforbund.	Noen innflytterarbeidere kjente til fagforeningsvesen fra andre bedrifter.	Noen av arbeiderne som kom utenfra hadde med seg kunnskap om fagorganisering.	LP-5 ARBEIDERBEVEGELSE
446. og hadde sin lojalitet til arbeiderbevegelsen.	Noen innflytterarbeidere hadde allerede "sin lojalitet til arbeiderbevegelsen."	Noen av arbeiderne som kom utenfra identifiserte seg med den nye arbeiderbevegelsen.	"
447. Det var først og fremst disse som tok initiativet til å organisere arbeiderne ved Framnæs.	---	Arbeidere som kom utenfra med lojalitet til arbeiderbevegelsen tok initiativet til organiseringen på tvers gjennom verftsarbeidernes forening.	LP-5 ARBEIDERBEVEGELSE
			LHT6 SAMMENSETNING OG STYRING
448. {Jf. <i>Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund. Avd. 34 ... 1961.</i> }	Jeg bedriver vitenskap gjennom solide kildestudier.	---	E1 KILDER
449. Håpet de at arbeiderforeningen skulle utvikle seg til en virkelig fagforening?/	Det er grunn til å spørre om de arbeiderbevegelsesorienterte innflytterarbeiderne ønsket seg en virkelig fagforening.	Det er grunn til å spørre om de arbeiderbevegelsesorienterte innflytterarbeiderne ønsket seg en virkelig fagforening.	LP-5 ARBEIDERBEVEGELSE
450. Typisk var det at initiativet ikke kom fra sandefjordsguttene selv.	---	a) Arbeidere som kom <i>utenfra</i> med lojalitet til arbeiderbevegelsen tok initiativet til organiseringen på tvers gjennom verftsarbeidernes forening.	"
		b) Paternalismetradisjonen stod sterkere i Sandefjord enn andre steder.	PHL1 LOKALE SÆRTREKK
451. Slik var det også med andre foreninger.	Vi skal se på etpar andre eksempler på at innflyttere tok initiativ til organisering på tvers i Sandefjord.	Vi ser nå på etpar andre eksempler på at innflyttere tok initiativ til organisering på tvers i Sandefjord.	"

452. Sandefjords Svendeforening ble dannet etter innbydelse fra svenneforeninger i Tønsberg, Moss og Drammen.	---	"	"
			E4 SOLID BAKGRUNN
453. Maskinistforeningen var en fellesforening for Tønsberg og Sandefjord,	---	"	LP-5 ARBEIDERBEVEGELSE
454. og fikk navnet "Vestfold".	---	"	"
455. Ja, også Sjøfolksforeningen ble stiftet etter initiativ utenfra./	---	"	"
456. I august 1892 var Norges nationale Sjømandsforening blitt stiftet i Larvik.	---	"	"
457. Formannen, stuert Morten Karlsen, var norsk-amerikaner,	I sjøfolksforeningen kan man spore amerikansk fagforeningsinspirasjon.	"	"
458. og det skal ha vært den amerikanske fagforeningslederen Andrew Furuseth	Det er mulig at en amerikansk fagforeningsleder hadde oppfordret til stiftelsen av sjøfolksforening i Norge.	"	"
459. som ba ham dra hjem for å organisere sjøfolk.	---	En av initiativtakerne utenfra var blitt inspirert til fagorganisering i Amerika.	"
460. Han kom til Larvik, Tønsberg og Sandefjord, men ikke lenger.	---	Den amerikansk fagbevegelsesinspirerte initiativtakeren nådde ikke fram i Sandefjord.	"
461. I Sandefjord ble Morten Karlsen anklaget for å ha gått "despotisk" fram	Den amerikanskinspirerte første lederen av det nasjonale sjøfolksforbundet, Morten Karlsen, ble ikke tatt vel imot i Sandefjord.	"	LHT6 SAMMENSETNING OG STYRING
462. ved å gi lover for hele landet,	Det falt i dårlig sandefjordsk jord at Karlsen ville gi lover som skulle gjelde hele landet.	"	"
463. og det var liten stemning for å følge	I Sandefjord fikk Karlsens tanke om	a) "	"

med i hans påtenkte landsforbund.	landsforbund liten oppslutning.	b) Sandefjordsarbeiderne viste liten interesse for nasjonal fagorganisering.	PHL1 LOKALE SÆRTREKK
464. I stedet ble det stiftet en uavhengig lokal forening.	Sjøfolksforeningen i Sandefjord ble uavhengig av den nasjonale organiseringen.	"	"
465. {Sandefjords Tidende 25.10, jf. 26.9.1892.	Jeg bedriver vitenskap gjennom solide kildestudier.	---	E1 KILDER
466. Tønnessen i Worm-Müller bd. 2, del 3 1951, s. 194-195.}	Leseren kan selv kontrollere.	---	E5 ELSKHENV
467. Men i lovene sto det:	---	Sjøfolk i Sandefjord ønsket en form for nasjonal sammenslutning.	LP-5 ARBEIDERBEVEGELSE PHL1 LOKALE SÆRTREKK
468. "Da foreningens øiemed ikke er blot lokalt,	---	"	" (begge toposgrupper)
469. saa bør der arbeides for en sammenslutning af lignende foreninger for hele landet."/	Selv om sjøfolksforeningen i Sandefjord ikke ønsket å slutte seg til Karlsens forbundsilde ønsket man en nasjonal sammenslutning.	"	"
470. I 1896 ble Sandefjord faktisk utgangspunkt for et forsøk på å danne et landsforbund for sjøfolk.	---	"	"
471. Initiativet ser ut til å ha kommet fra Magnus Andersen,	---	Det kom initiativer utenfra til å opprette nasjonal sjøfolksammenslutning (STED/ TID →1900).	LHT6 SAMMENSETNING OG STYRING
472. som var redaktør av sjømannsavisa "Gaa Paa".	---	"	"
473. Men det ble overlatt til Sjøfolksforeningen i Sandefjord å kalle inn til konstituerende møte og være vertskap.	I 1896 ble det arrangert et konstituerende møte for et nasjonalt sjøfolksforbund med folk fra fem byer.	Sjøfolk i Sandefjord ønsket en form for nasjonal sammenslutning.	LP-5 ARBEIDERBEVEGELSE PHL1 LOKALE SÆRTREKK
474. På møtet i Sandefjord 29. februar var	---	Sjøfolk i Sandefjord ønsket en form for na-	" (begge toposgrupper)

det utsendinger fra Larvik, Holmestrand, Moss og Stavanger, foruten vertsbyen.		sjonal sammenslutning.	
475. Anders Hasle tok ledelsen.	---	"	LHT6 SAMMENSETNING OG STYRING
476. Han fikk forsamlingen med på at det skulle være et landsforbund for underordnede sjøfolk medregnet styrmenn	---	"	"
477. – ikke for hele standen, slik Magnus Andersen hadde tenkt.	Det alternative sjøfolksforbundet skulle omfatte styrmenn, men ikke resten av sjømannsstanden, i motsetning til hva redaktør Magnus Andersen hadde tenkt.	Det var uenighet i (STED/ TID →1900) om hvor vertikal en nasjonal sjømannssammenslutning skulle være.	"
478. Og han ble selvvalgt til formann for Det norske Sjømannsforbund.	Formannen i Sandefjord ble formann for hele den nye sammenslutningen som fikk navnet Det norske Sjømannsforbund.	Sjøfolk i Sandefjord var aktive for å få til en form for nasjonal sammenslutning.	"
479. Forbundet "opstillede i første Række Hyrespørgsmaalet,	Det nye sjømannsforbundet satte lønnskrav i høysetet.	Den nasjonale sjømannssammenslutningen reiste lønnskrav.	LP=4 OPPOSISJON NEDENFRA
480. opfordrede Sjømændene til at stille Krav paa høiere Hyre",	---	"	"
481. het det ved slutten av året.	---	"	"
482. Da hadde Anders Hasle og andre måttet innse at oppslutningen var for liten,	I utløpet av 1896 var det klart at oppslutningen om Det norske Sjømannsforbund var for svak.	Den nasjonale sjømannssammenslutningen ble ingen suksess, i sjøfarten var fremdeles paternalismen sterk.	LP5 SKIPS-PATERNALISME
483. og forbundet ble nedlagt før det hadde fått utrettet noe som helst.	---	"	"
484. {Det norske Sjømannsforbund av 1896 er ikke behandlet i litteraturen.	a) Jeg har her funnet et fenomen som ingen historikere har behandlet før.	a) Jeg har gjort originale, historiske funn.	a) E2 ORIGINAL
	b) Jeg bedriver vitenskap gjennom solide fotnoter.	---	b) E3 SOLID FOTNOTE

485. Det vises til <i>Gaa Paa</i> 24.1, 7.2, 6.3, 13.3, 3.7, 24.7 og 18.12.1896.} /	Mine kilder til dette ubehandlede fenomen er diverse nummer av en sjømannsavis.	Jeg bedriver vitenskap gjennom solide kildestudier.	E1 KILDER
486. Også på hjemmebane slet Anders Hasle med minkende oppslutning.	---	Sjøfolksforeningen ble ingen suksess.	LP5 SKIPS-PATERNALISME
487. Allerede i januar 1896, mens planene for et sjømannsforbund ble lagt,	---	"	"
488. måtte han offentlig spørre sine medlemmer i Sandefjord:	---	"	"
489. "Vil I lade sjøfolksforeningen dø?"	---	"	"
490. I 1892 hadde foreningen raskt fått bortimot tre hundre medlemmer. //→	---	Sjøfolksforeningen hadde hatt en god start.	LP=4 OPPOSISJON NEDENFRA
491. "Men det blev ogsaa bare hermed.	---	Sjøfolksforeningen ble ingen suksess.	LP5 SKIPS-PATERNALISME
492. De fleste af medlemmerne betalte kun sin indtrædelse,	---	"	"
493. og enkelte indmeldtes ogsaa uden at betale denne.	---	"	"
494. Det er kun de færreste – ja meget faa ogsaa – som har betalt sin kontingent."//	---	"	"
495. Også de andre foreningene må ha hatt vansker med å få sterk og stabil oppslutning.	Vi må tro at også andre foreninger enn sjøfolksforbundet "har hatt vansker med å få sterk og stabil oppslutning."	Heller ikke andre foreninger som organiserte på tvers ble ubetingede suksesser.	LP+3 LITE STED+ PATERNALISME
496. I hvert fall gjorde de lite av seg i lokalmiljøet.	Et indisium på at også andre foreninger enn sjøfolksforbundet har hatt vansker med å få sterk og stabil oppslutning er at de gjorde "lite av seg i lokalmiljøet."	"	"
497. Det gjaldt også arbeiderforeningen på Framnæs.	---	Heller ikke verftsarbeidernes forening fikk noen klar suksess.	"
498. De nær fire hundre arbeiderne	---	"	LP=4 OPPOSISJON NEDENFRA

som hadde presentert seg under 17.-maifeiringen			
499. og de mange som synes å ha støttet kravene om bedre arbeidsvei,	---	"	LP+3 LITE STED+ PATERNALISME
500. glimret med sitt fravær året etter.	Entusiasmen fra Framnæs-arbeiderne fra 17.mai-toget 1898 ble kortvarig.	"	"
501. Da fant kemner Ole Hansen grunn til å refse arbeiderne	---	"	"
502. for dårlig fram-møte og mangel på interesse.	---	"	"
503. Men saken var da også en helt annen,	---	"	"
504. nemlig støtte til danske arbeidere som var utsatt for lockout.	Noen håpet at Framnæs Arbeiderforening kunne brukes til å støtte danske arbeidere.	Medlemmene i verftsarbeidernes forening viste liten vilje til solidaritet med danske arbeidere.	"
505. Håpet om å bruke arbeiderforeningen som base for faglig arbeid falt i grus./	a) Enkeltes håp om at Framnæs Arbeiderforening skulle bli en ordentlig fagforening, falt i grus.	a) Enkeltes håp om at Framnæs Arbeiderforening skulle bli en ordentlig fagforening, falt i grus.	"
	b) For oss som grunnleggende sympatiserer med fagforeningstanken, må det ses som et tilbakeskritt når organiseringen på tvers i Sandefjord falt i grus.	b) For oss som grunnleggende sympatiserer med fagforeningstanken, må det ses som et tilbakeskritt når organiseringen på tvers i Sandefjord falt i grus.	P6 ARBEIDERNE KOMMER IKKE!
506. Organiseringen på tvers viste at det fantes opposisjon	---	Selv om organiseringene på tvers ikke var store suksesser, viste de at det fantes opposisjon.	LP=4 OPPOSISJON NEDENFRA
507. mot gjeldende normer og maktstrukturer,	Forsøkene på organisering på tvers viste først og fremst at det fantes en opposisjon mot det paternalistiske systemet.	Forsøkene på organisering på tvers viste først og fremst at det fantes en opposisjon mot det paternalistiske systemet.	"
508. som tilsa de underordnedes lojalitet og underkastelse under sine foresatte.	---	Jeg minner om at paternalismen forlanger underkastelse fra de underordnedes side.	LP12 UNDERKASTELSE
509. Spirene kom utenfra, gjennom agitasjon og innflyttere.	Opposisjonen mot paternalismen ble stimulert utenfra.	Opposisjonen mot paternalismen ble stimulert utenfra.	LP=5 ARBEIDERBEVEGELSE

			PHL1 LOKALE SÆRTREKK
510. Hva med jordsmonnet?	Det er grunn til å spørre hvilket grunnlag det var for å gjøre noe ut av opposisjonen mot paternalismen i Sandefjord.	Det er grunn til å spørre hvilket grunnlag det var for å gjøre noe ut av opposisjonen mot paternalismen i Sandefjord.	LP+3 LITE STED+ PATERNALISME
511. En lovende start tyder på oppslutning om konkrete gruppekrav og behov for markering av selvstendighet.	a) For oss som grunnleggende sympatiserer med fagforeningstanken, så starten i 1890-årene riktig lovende ut.	a) For oss som grunnleggende sympatiserer med fagforeningstanken, så starten riktig lovende ut.	P5 ARBEIDERNE KOMMER!
	b) Sett fra et fagorganiserings synspunkt, fortonte starten i 1890-årene seg som loven- de. På etterskudd var den symptom på oppslutning om gruppekrav og selvstendighetsvilje.	b) Sett fra et fagorganiserings synspunkt, fortonte starten som lovende. På etterskudd var den symptom på oppslutning om gruppekrav og selvstendighetsvilje.	LP=4 OPPOSISJON NEDENFRA
512. Likevel fikk verken sjøfolkenes eller verftsarbeidernes foreninger særlig innflytelse.	Tross oppslutning om gruppekrav og selvstendighetsvilje fikk ikke de to foreningene vi her har fulgt opprettelsen av, særlig innflytelse.	Tross stor innledende oppslutning kan ingen av de to organiseringene på tvers vi her har konsentert oss om, karakteriseres som suksesser.	LP+3 LITE STED+ PATERNALISME
513. Følte de at de ikke kom noen vei overfor de styrende?	Det er grunn til å spørre om a) foreningsledelsene, b) medlemmene følte at de ikke kom noen vei.	Det er grunn til å spørre om det etter hvert manglende engasjementet i sjøfolkenes og verftsarbeidernes foreninger skyldtes skuffelse over manglende resultater.	"
			LHM5 PÅSTAND MÅ BEGRUNNES
514. Var de redde for å komme i unåde hos dem som ga arbeid og levebrød?//	Det er ikke usannsynlig at de "var redde for å komme i unåde hos dem som ga arbeid og levebrød."	Det er ikke usannsynlig at sjøfolk og verftsarbeidere var forsiktige med å vise opposisjon og stille krav av redsel for å miste arbeidet.	" (begge toposgrupper)
515. Avstand og avhengighet//	Vi skal nå oppsummere litt om forholdene mellom klasser og grupper, og samler oppsummeringen under overskriften "Avstand og avhengighet"	Situasjonen i det senpaternalistiske Sandefjord var preget av såvel avstand som avhengighet mellom høy og lav.	LP2 GJENSIDIGHET
			LP+1 KLASSESKILLE+PATERNALISME

516. Det ble ofte sagt at Sandefjord og Sandar var preget av jevne forhold	På slutten av 1800-tallet ble det, ifølge kilder jeg har ikke tar meg bryet med å oppgi, "ofte sagt at Sandefjord og Sandar var preget av jevne forhold"	En vanlig forestiling har gått ut på at (STED/TID) var preget av jevne sosiale forhold.	LP+3 LITE STED+ PATERNALISME PHL1 LOKALE SÆRTREKK
517. – få virkelig rike,	Det var i samtiden vanlig å hevde at få var virkelig rike i Sandefjord på slutten av 1800-tallet	"	" (begge toposgrupper)
518. men også lite fattigdom.	Det var i samtiden vanlig å hevde at få var virkelig fattige i Sandefjord på slutten av 1800-tallet.	"	"
519. Men det var forskjell på folk.	Som historiker kan jeg, i kontrast til datidens selvforståelse, nå slå fast at "det var forskjell på folk"	Jeg vil bestemt anfek- te påstanden om at (STED/TID) var preget av jevne forhold.	LP+1 KLASSESKILLE+PATERNALISME
520. Og sannsynligvis var det i 1890-årene større og mer stabile forskjeller mellom grupper av mennesker enn det hadde vært noen tiår tidligere,	Det er grunn til å tro at forskjellene i 1890-årene var større enn noen tiår før.	Det er grunn til å tro at forskjellene økte i (STED/TID →1900).	LP+1 KLASSESKILLE+PATERNALISME
521. da Sandefjord ennå nærmest var et nybyggersamfunn.	I begynnelsen av 1800-tallets annen halvpart var " Sandefjord ennå nærmest" "et nybyggersamfunn."	I starten av vår periode var Sandefjord nærmest et nybygger- samfunn.	"
522. Da hadde folk som Søren Lorents Christensen og seinere Jacob Christophersen Freberg arbeidet seg opp fra en beskjeden begynnelse til rikdom.	Som jeg har fortalt om tidligere i boka, hadde i begynnelsen av 1800-tallets annen halvpart flere alminnelige innbyggere arbeidet seg fram til rikdom.	I starten av vår periode var det mulig å arbeide seg fram til rikdom.	"
523. Men det krevdes stadig mer kapital	I løpet av 1800-tallets annen halvpart krevdes stadig mer kapital for å slå seg fram.	I løpet av vår periode krevdes stadig mer kapital for å bygge rikdom.	"
524. for å slå seg opp i den internasjonale markedskonkurransen,	I løpet av 1800-tallets annen halvpart var "den internasjonale markedskonkurransen" stadig hardere.	"	"

525. både i skipsfart og fangst.	Den internasjonale konkurransen som er relevant for Sandefjord/Sandar gjaldt "skipsfart og fangst"	"	"
526. Det ble mindre rom for askeladder i det gode selskap.	I løpet av 1800-tallets annen halvpart ble det vanskeligere å bli "a selfmade man"/en askeladd	I løpet av vår periode ble det vanskeligere å arbeide seg fram til rikdom.	"
527. Samtidig opplevde stadig flere at de var dømt til lønnsarbeid på livstid.	---	a) I løpet av vår periode ble systemet med lønnsarbeid fastere etablert.	"
		b) I løpet av vår periode ble stadig flere dømt til lønnsarbeid på livstid.	
		c) I løpet av vår periode følte stadig flere det slik – berettiget eller ei – at de var dømt til lønnsarbeid på livstid.	
528. Om Jacob Christophersen Freberg var blitt født noen tiår seinere,	Kontrafaktisk kan vi spørre hvordan det ville gått med askeladden Freberg hvis han "var blitt født noen tiår seinere"	a) De som hadde slått seg fram til rikdom ved begynnelsen av vår periode hadde neppe hatt sjanser til å gjøre tilsvarende om de var blitt født noen tiår seinere.	"
		b) Kontrafaktiske spørsmål kan være nyttige for å forstå historiens dynamikk.	LHM7 KONTRAFAKTISK
529. hadde han kanskje endt som lønnsarbeider og snekker på Framnæs?/	Kontrafaktisk kan vi tenke oss at askeladden Freberg, hvis han "var blitt født noen tiår seinere" hadde "endt som lønnsarbeider og snekker på Framnæs" mek. verksted.	a) Det er ikke usannsynlig at de som slo seg fram ved begynnelsen av vår periode hadde blitt lønnsarbeidere om de var født noen tiår seinere.	LP+1 KLASSESKILLE+PATERNALISME
		b) Kontrafaktiske spørsmål kan være nyttige for å forstå historiens dynamikk.	LHM7 KONTRAFAKTISK
530. Folk som skipsreder Abraham Jacobsen Freberg og doktor Julius Christensen hadde erobret sin posisjon i kraft av arv	Askeladdenes sønner, de nye rikmennene, hadde fått rikdommen i arv.	De rike mot slutten av vår periode hadde arvet rikdommen.	LP+1 KLASSESKILLE+PATERNALISME
531. – av penger og	Askeladdenes sønner,	Rikdomsarven bestod	"

utdannelse.	de nye rikmennene, hadde arvet penger og (mulighet) til utdannelse.	av penger og utdannelse.	
532. Med denne arven var de nærmest sikret mot å styrte nedover til "allmuen",	Med sin arv var askeladdenes sønner langt på vei sikret mot sosial degradering.	Rikdomsarven sikret langt på vei arvtakerne mot sosial degradering.	"
533. om de da skikket seg sånn noenlunde.	---	"	"
534. I det moderne samfunnet ble utdannelse stadig viktigere	---	I løpet av vår periode krevdes stadig mer utdannelse for å bygge rikdom.	"
535. for å sette skiller mellom folk,	Utdanning ble sist på 1800-tallet et viktig middel til "å sette skiller mellom folk"	Utdannelse ble i (STED/TID) stadig viktigere for å sette skiller mellom folk.	"
536. og den kunne kjøpes for penger.	Utdanning kunne kjøpes for penger.	Den distingverende utdannelsen kunne kjøpes for penger.	"
537. Økonomisk klasse tilhørighet, rikdom og livssjanser fulgte hverandre	---	I løpet av vår periode ble Sandefjord/Sandar et fastere klassesamfunn.	"
538. på en måte som satte tydelige sosiale skiller.	---	"	"
539. Barn fra den sosiale eliten gikk videre til lærde skoler, eventuelt dyre utenlandsopphold,	---	"	"
540. og med gode utsikter til en karriere i forretningslivet eller det akademiske livet.	---	"	"
541. For de næringsdrivende med mer jevn velstand var det viktig å få ungene inn på borgerskolen eller middelskolen.	---	For folk i de sosiale mellomskiktene ble det viktig å gi barna adgangsbillett til elitens utdannelse.	"
542. Kanskje var det her det viktigste sosiale skillet gikk	Det var sannsynligvis forskjeller i utdanning og utdanningssteder som etablerte "det viktigste sosiale skillet"	Utdannelse ble sannsynligvis den viktigste sosialt distingverende faktor i (STED/TID).	"
543. – mellom en bred "overklasse" og "allmuen",	---	"	"
544. som ikke hadde noen mulighet til å gi sine barn den kapital	Den såkalte "allmuen" hadde ikke "mulighet til å gi sine barn den	"	"

eller utdanning	kapital eller utdanningse”		
545. som skulle til for å gjøre lykke i samfunnet./	Kapital og utdanning var nødvendig for å lykkes sosialt og økonomisk.	I løpet av vår periode krevdes stadig mer kapital og utdanning for å bygge rikdom.	"
546. (!)På denne måten var Sandefjord og omegn et klassesamfunn,	a) “Sandefjord og omegn” var, slik vi har beskrevet ovenfor, “et klassesamfunn” ÷ b) Med den betraktningens måte vi her har valgt – et fokus på forskjeller i økonomi og sosial posisjon – “var Sandefjord og omegn et klassesamfunn”	I løpet av vår periode ble Sandefjord/Sandar et fastere klassesamfunn.	"
547. og ble det nok i stadig sterkere grad fram mot århundreskiftet.	Det er grunn til å tro at den sosiale kløften i Sandefjord og Sandar ble videre de siste tiårene av 1800-tallet.	"	"
548. Samfunnsordningen var imidlertid slik at klasseinteresser ikke skulle komme til uttrykk.	Samfunnet var ordnet slik at klasseinteresser ikke skulle synes utad.	Samtidig som karakteren av klassesamfunn ble sterkere i (STED/TID), var samfunnet ordnet slik at klasseinteresser ikke skulle synes utad.	LP3 SKJULE MOTSETNINGER
549. Det var som en sosial kontrakt mellom høy og lav,	Tross økende sosiale forskjeller fortsatte en usynlig paternalistisk sosial kontrakt å gjøre seg gjeldende.	Tross økende sosiale forskjeller fortsatte en usynlig paternalistisk sosial kontrakt å gjøre seg gjeldende.	LP1 USYNLIG KONTRAKT
550. og mellom arbeidsgiver og underordnede,	---	"	"
551. der velvilje og omsorg ovenfra ble betalt med lydighet og lojalitet nedenfra.	Den usynlige, patriarkalske kontrakten gikk ut på at “velvilje og omsorg ovenfra ble betalt med lydighet og lojalitet nedenfra.”	Den usynlige, patriarkalske samfunnskontrakten gikk ut på at ansvar og generøsitet ovenfra ble betalt med underkastelse og lojalitet nedenfra.	LP2 GJENSIDIGHET
552. Samfunnet skulle være som en gammeldags familie	Den usynlige, patriarkalske samfunnskontrakten gikk ut på at “Samfunnet skulle være som en gammeldags familie”	Den usynlige, patriarkalske samfunnskontrakten tilsvarer en gammeldags familie.	LP4 FAMILIEFORBILDE
553. – med strenge fedre, omsorgsfulle mødre og lydige barn.	---	Den omfattende velledige innsatsen fra elitens kvinner gjør at vi kan utvide den pa-	"

		ternalistiske far-/sønn- metaforen med den <i>omsorgsfulle mor.</i>	
554. Eller, noe som kanskje passet vel så godt i Sandefjord og Sandar:	Vi skal nå komme med en morsom metafor som, med tanke på de spesielle forhold "i Sandefjord og Sandar", passer "vel så godt" som familiemetaforen.	Jeg vil lansere en passende, alternativ paternalisme-metafor i et maritimt preget samfunn.	LP5 SKIPS-PATERNALISME
555. Det skulle være som et skip,	---	En passende, alternativ paternalisme-metafor i et maritimt preget samfunn er <i>skipet</i> .	"
556. der enhver visste sin rang og sin plass,	---	"	"
557. og det var mytteri å sette seg opp mot skipperens befalinger./	---	Med skipsmetaforen bringer vi også inn opposisjonens karakter av <i>mytteri</i> .	"
558. I 1890-årene kunne det se ut til at folk begynte å ta avstand fra dette både paternalistiske og autoritære samfunnet.	÷ a) I 1890-årene var det tilsynelatende slik at allmuen begynte å ta avstand fra den paternalistiske samfunnsordningen.	I (TID →1900) begynte allmuen i en viss utstrekning å ta avstand fra den paternalistiske samfunnsordningen.	LP÷4 OPPOSISJON NEDENFRA
	÷ b) I 1890-årene var det tilsynelatende slik at hele befolkningen begynte å ta avstand fra den paternalistiske samfunnsordningen.		LHT1 KRONOLOGI
	c) Det er mange tegn som tyder på at allmuen i 1890-årene begynte å ta avstand fra den paternalistiske samfunnsordningen.		
	÷ d) Det er mange tegn som tyder på at hele befolkningen i 1890-årene begynte å ta avstand fra den paternalistiske samfunnsordningen.		
559. Det kom foreninger for underordnede sjøfolk, håndverkssvenner og verftsarbeidere.	Et indisium på at allmuen i 1890-årene begynte å ta avstand fra den paternalistiske samfunnsordningen, var opprettelsen av underordnet-	Et indisium på at allmuen i 1890-årene begynte å ta avstand fra den paternalistiske samfunnsordningen, var opprettelsen av underordnet-	LP÷4 OPPOSISJON NEDENFRA

	foreninger.	foreninger.	
560. Ja, også kvinner arbeidet for å endre sin stilling i samfunnet.	Noen underprivileger-te grupper arbeidet sist på 1800-tallet "for å endre sin stilling i samfunnet." En gruppe vi hittil ikke har nevnt i sin egenskap av å være underprivilegert, er kvinnene.	Også enkelte grupper av <i>kvinne</i> arbeidet i (TID →1900) for å endre sin samfunns-messige stilling.	LHT10 KVINNER HOLDES NEDE LP=4 OPPOSISJON NEDENFRA
561. Kvinnesak ble i 1880-årene diskutert i Arbeidersamfundet,	---	Kvinner deltok i kvinnesaksdebatt i (TID →1900).	" (begge toposgrupper)
562. og da møtte kvinner fram og deltok i diskusjonen.	---	"	"
563. Etter at kvinnesaksforkjemperen Gina Krogh i 1893 hadde holdt foredrag,	---	"	"
564. ble det dannet en kvinnesaksforening for Sandefjord og omegn.	---	Det ble dannet kvinnesaksforening i (STED/ TID →1900)	"
565. { <i>Vestfold</i> 19.2 og 26.3.1887, 8.4, 11.4 og 29.4.1893.}/	Jeg bedriver vitenskap gjennom solide kildestudier.	---	E1 KILDER
566. Likevel var verken aktivitet eller oppslutning slik at det truet den etablerte samfunnsordningen.	På tross av et visst engasjement fra kvinner og fra underordnede i arbeidslivet, var ikke a) den paternalistiske b) den kapitalistiske samfunnsordningen truet.	Tross en viss opposisjon var aldri den paternalistiske og klassedelte samfunnsordningen truet i (STED) vår periode.	LP+3 LITE STED+ PATERNALISME
567. Forholdet mellom arbeider og arbeidsgiver var det i det hele tatt ingen som våget å rokke ved.	Engasjementet fra underordnede i enkelte bransjer skal ikke ses som uttrykk for noen ambisjon om "å rokke ved" det grunnleggende "forholdet mellom arbeider og arbeidsgiver"	Den forholdsvis beskjedne opposisjonen i perioden rettet seg ikke mot selve forholdet mellom arbeider og arbeidsgiver.	"
568. Sjøfolksforeningen ville nok bedre de underordnedes stilling,	Sjøfolksforeningen var uten ambisjoner om å rokke ved samfunnsordningen når den reiste sine krav.	Sjøfolksforeningen var uten ambisjoner om å rokke ved samfunnsordningen når den reiste sine krav.	LP5 SKIPS- PATERNALISME
569. men først og fremst ved å vende	Sjøfolksforeningen appellerte til myndighe-	Sjøfolksforeningen appellerte til myndighe-	"

seg til de offentlige myndighetene i stat og kommune.	tene, ikke til arbeidsgiverne, med sitt ønske om å bedre de underordnede stilling.	tene, ikke til arbeidsgiverne, med sitt ønske om å bedre de underordnede stilling.	
570. Arbeiderforeningen på Framnæs begrenset seg til å klage på arbeidsvei og belysning overfor kommunen.	Som vi har sett, begrenset kravene fra Framnæs-arbeiderne seg til helt nødtørftige velferdsgoder.	Verftsarbeidernes forening nøyde seg med elementære velferdskrav som lå under kommunens, ikke bedriftens myndighet.	LP+3 LITE STED+ PATERNALISME
571. Arbeiderne aksepterte sin underordnede stilling,	---	Arbeiderne aksepterte sin underordnede stilling i (STED) i hele vår periode.	LP12 UNDERKASTELSE
572. men ikke nødvendigvis med glede.	At arbeiderne de facto aksepterte sin underordnede stilling, betyr ikke at de var tilfredse.	At arbeiderne de facto aksepterte sin underordnede stilling, betyr ikke at de var tilfredse.	"
573. Å organisere seg og fremme kollektive krav overfor arbeidsgiveren var som oppsøtsighet eller mytteri.	[Merk gjentakelse av mytteri-metaforen, som her ikke bare er metafor lenger]. ---	Reell opposisjon mot arbeidsgiver var å regne som mytteri.	LP5 SKIPS-PATERNALISME
574. Det ville bli møtt med å bli kastet ut fra arbeidet,	Vi kan slå fast at kollektiv oppsøtsighet mot arbeidsgiverne ville blitt straffet med oppsigelse.	Enhver visste at reell opposisjon mot arbeidsgiver ville gi opponerten sparken.	LP+3 LITE STED+ PATERNALISME
575. det visste alle.	At kollektiv oppsøtsighet mot arbeidsgiverne ville blitt straffet med oppsigelse, var noe alle visste. Det trenger jeg heller ikke føre historiske bevis for.	"	"
576. Desto verre på et lite sted som Sandefjord,	Konsekvensene av å bli straffet med oppsigelse er større på et lite sted.	Konsekvensene av å bli straffet med oppsigelse er større på et lite sted.	"
577. der en sikkert kunne regne med å bli svartelistet fra alle jobber.	På et lite sted kan oppsøtsighet føre til svartelisting og dermed permanent arbeidsløshet.	"	"
578. Frykten for å miste arbeid og levebrød skulle det mye til for å overvinne./	Vi har svart ja på spørsmålet ovenfor: Det var "frykten for å miste arbeid og levebrød" som gjorde at arbeiderne ikke reiste kollektive krav mot arbeidsgiverne.	Frykten for å miste levebrødet hindret reell opposisjon i (STED/TID).	"
579. Var da forholdene	Forholdene i Sande-	Forholdene i	LP3 SKJULE

ne så helt konfliktfrie og idylliske?	fjord og Sandar var selvsagt verken helt konfliktfrie eller idylliske.	(STED/TID) var selvsagt verken helt konfliktfrie eller idylliske.	MOTSETNINGER
580. Neppe, for arbeidernes ære fordret også at de kunne ta igjen dersom de følte seg tråkket på.	Vi vet at arbeidernes æreskodeks hindret dem i å akseptere å bli tråkket på.	Tross underkastelsen tilsa arbeidernes æreskodeks at de ikke skulle la seg trække på.	LP11 ARBEIDERÆRE P4 STAUTE ARBEIDSFOLK!
581. En mann som verftseier Christensen skal da også ha likt at det var såpass tak i karene at de kunne svare for seg.	Det er blitt hevdet at Framnæs' verkseier satte pris på at de ansatte ikke stod med lua i handa, men "kunne svare for seg"	Verftseieren på Framnæs anerkjente arbeidernes æreskodeks.	" (begge toposgrupper)
582. Men grensen gikk altså ved kollektive aksjoner som utfordret arbeidsgiverens herredømme. /	---	Verftseieren på Framnæs anerkjente ikke arbeidernes rett til reell opposisjon mot systemet.	LP12 UNDERKASTELSE
583. I spesielle tilfeller kan det likevel ha kommet til arbeidskonflikter.	Det er mulig at det, tross det som her er påstått om umuligheten av kollektiv oppsøstighet, har vært noen arbeidskonflikter i Sandar og Sandefjord i annen halvdel av 1800-tallet.	Det er mulig at det, tross den usynlige paternalistiske kontrakten, har forekommet virkelige arbeidskonflikter i (STED/TID).	LP=4 OPPOSISJON NEDENFRA
584. Etter muntlig tradisjon skal det på 1860-tallet ha vært arbeidsnedleggelse på Rødsverven	Jeg har ikke funnet skriftlige belegg for, men ifølge muntlige kilder var det på 1860-tallet en arbeidsnedleggelse ved et verft.	Jeg gir her et eksempel på en mulig, men ikke tilfredsstillende dokumentert, virkelig arbeidskonflikt i (STED/TID).	"
585. for å få kortere arbeidsdag.	Den mulige arbeidsnedleggelsen ved et verft på 1860-tallet gjaldt kravet om kortere arbeidsdag.	"	"
586. Den var da på 14 1/2 time	Vi vet at arbeidsdagen ved et bestemt verft, som det muligens kom til arbeidskonflikt om, var 14 og en halv time.	"	"
587. – fra klokka fem om morgenen til 19.30,	---	"	"
588. riktignok med pauser.	---	"	"
589. Lars Engebretsen, som bestyrte verft-	---	"	"

tet,			
590. var "en snild mann og en kjækk kar".	---	"	" LHM1 ARKIVSMAKEBIT
591. Han ga beskjed om å ringe klokka seks om morgenen	Bestyreren av verftet hvor det muligens kom til arbeidskonflikt i 1860-årene, var litt liberal med håndhevelsen av den lange arbeidstiden.	"	LP-3 PATER ETTERGIVENDE
592. og at arbeiderne også skulle få gå litt tidligere om kvelden,	---	"	"
593. visstnok til forbitrelse for de andre verftseierne	Ifølge ikke sikre kilder vakte verftsbestyreres liberale håndhevelse av arbeidstidsbestemmelsen "forbitrelse" blant "de andre verfts-eierne"	Ettergivenhet mot arbeidere var ikke populært blant arbeidsgivere i (STED/TID).	"
594. som måtte følge etter.	De forbitrede verftseierne ble mot sin vilje tvunget til å liberalisere arbeidstidsbestemmelsene pga den liberale håndhevingen på ett bestemt verft.	Jeg gir her noen eksempler på mulige, men ikke tilfredsstillende dokumenterte, virkelige arbeidskonflikter i (STED/TID).	"
595. {Bogen 1948, s. 120, samt Magdahl 1993, s. 27.	Leseren kan selv kontrollere	---	E5 ELSKHENV
596. Nedenfor ang. skomakerne: <i>Vestfold</i> 28.5.1889 og <i>Social-Demokraten</i> mai-juni 1889, jf. Bogen (1948), s. 188, Framnæs: <i>Vestfold</i> 12.5.1898.} /	Jeg bedriver vitenskap gjennom solide kildestudier.	---	E1 KILDER
597. I 1889 truet skomakersvennene med streik.	---	Jeg gir her et eksempel på en tilfredsstillende dokumentert, virkelig ansats til arbeidskonflikt i (STED/TID).	LP-4 OPPOSISJON NEDENFRA
598. De skal ha hatt "hele byens sympati",	Da skomakersvennene i Sandefjord truet med streik i 1889, hadde de ifølge ikke fiendsinnset pressen, "hele byens sympati"	"	"
599. og mesterne gikk med på kravet om "et	Trussel om streik fra skomakersvennene i	"	"

Regulativ, der stipule- rede Lønningerne 15 a 20 pCt. høiere end før".	Sandefjord i 1889 re- sulterte i lønnsøkning på 15-20 prosent.		
600. Det var en del av en større bevegelse,	Skomakersvennenes streiketruassel inngikk i en større bevegelse blant norske kolleger.	Den omtalte ansatsen til arbeidskonflikt stod i forbindelse med or- ganisering på tvers ut- over Sandefjords gren- ser.	LP=5 ARBEIDER- BEVEGELSE
601. der skomakerne i Sandefjord må ha hatt kontakt med kolleger i andre byer.	Det er stor grunn til å anta at skomakersven- nene i S/S 1889 hadde "hatt kontakt med kol- leger i andre byer."	"	"
602. Tilfeldig kan det vel ikke være at det i løpet av et par uker i mai og juni 1889 var aksjoner og streiker både i Fredrikstad, Sarpsborg, Halden og Horten, foruten i San- defjord?/	a) Det virker usann- synlig at det skulle være tilfeldig at sko- makersvennenes strei- ketruassel i Sandefjord i 1889 kom samtidig med aksjoner og strei- ker i andre byer.	a) "	"
	b) Jeg har i kildene funnet opplysninger om skomakersven- naksjoner i fem norske byer rundt Kristiania- fjorden i 1889, men jeg har ikke funnet be- vis på noen forbindelse mellom den i Sande- fjord og de øvrige.	b) Selv om indisiene er mange, må histori- keren vise varsomhet med å gjøre dem til bevis.	LHM6 EMPIRISK BELEGG
603. I 1898 ble det meldt om "en mindre rivning" på Framnæs.	---	Jeg gir her et nytt ek- sempel på en tilfreds- stillende dokumentert, virkelig ansats til ar- beidskonflikt i (STED/TID). Striden gjaldt en arbeidsfor- mann på Framnæs.	LP=4 OPPOSISJON NEDENFRA LHM1 ARKIVSMAKEBIT
604. Arbeiderne var misfornøyd med en av formennene,	---	"	LP=4 OPPOSISJON NEDENFRA
605. og krevde "at han for fremtiden stil- lede sig lidt mindre utfordrende overfor dem".	---	"	LP=4 OPPOSISJON NEDENFRA LHM1 ARKIVSMAKEBIT
606. De fikk løfte om	---	"	LP11 ARBEIDERÆRE

det,			
607. og arbeidet gikk igjen sin vante gang.	---	"	"
608. I de få konflikterne som er kjent, vant altså arbeiderne fram med sitt syn./	a) Det er grunn til å anta at det fantes andre konflikter enn dem vi kjenner fra faglitteraturen, avisene og andre kilder.	a) Det er grunn til å anta at det fantes andre konflikter enn dem vi kjenner fra faglitteraturen, avisene og andre kilder.	"
	b) I de få konfliktene vi kjenner, kan vi slå fast at arbeiderne vant fram.	b) I de få konfliktene vi kjenner, kan vi slå fast at arbeiderne vant fram.	
609. Bedriftsledelsen på Framnæs valgte en annen strategi enn mange andre bedrifter i 1890-årene.	Ledelsens strategi ved Framnæs i 1890-årene er ikke typisk for norske bedrifter på det aktuelle tidspunkt.	Ledelsens strategi ved Framnæs i 1890-årene er ikke typisk for norske bedrifter på det aktuelle tidspunkt.	"
			LHT1 KRONOLOGI
610. To år før hadde det på Kværner Brug vært opprør	I 1896 hadde "det på Kværner Brug vært opprør"	Jeg gir her et veldokumentert eksempel på resultatet av en helt annen strategi fra ledelsens side ved en trolig typisk norsk verkstedsbedrift i samme tidsperiode. Også her gjaldt striden en arbeidsformann.	LP-4 OPPOSISJON NEDENFRA
611. og en langvarig streik mot en verksmester	---	"	"
612. som ville ha mer disiplin og større effektivitet.	---	"	"
613. {Olstad 1990, s. 124 ff.}	a) Leseren kan selv kontrollere.	a) ---	a) E5 ELSKHENV
	b) Jeg har selv tidligere utført primærforskning som gjaldt Kværner Brug.	b) Jeg har gjort originale, historiske funn.	b) E2 ORIGINAL
614. Framnæs var nok i 1898 i en lignende situasjon,	Framnæs 1898 og Kværner 1896 er sammenliknbare.	Verkstedsbedriften hvor ledelsen satte hardt mot hardt er sammenliknbar med Framnæs.	LP7 PATER LEDERSKAP
615. med planer om modernisering og effektivisering av produksjonen.	---	"	"
616. At bedriftsledelsen likevel tok arbeidernes parti mot ar-	---	På Framnæs tok ledelsen arbeidernes parti i en helt tilsvarende	LP11 ARBEIDERÆRE

beidsformannen,		konflikt.	
617. var et tydelig signal om å opprettholde det paternalistiske forholdet:	I motsetning til på Kværner viste ledelsen på Framnæs vilje til "å opprettholde det paternalistiske forholdet" til sine ansatte.	Framnæs-ledelsens strategi var et tydelig signal om å opprettholde det paternalistiske forholdet.	LP+3 LITE STED+ PATERNALISME
618. Arbeidsgiveren viste velvilje og omsorg ved å ta hensyn til arbeidernes klage-mål.	---	"	LP8 PATER OMSORG
619. Slik var det ingen blind lydighet,	---	"	LP2 GJENSIDIGHET
620. men gjensidig avhengighet mellom høy og lav.	Det paternalistiske forholdet er kjenne-tegnet ved "gjensidig avhengighet mellom høy og lav."	Det paternalistiske forholdet er kjenne-tegnet ved gjensidig avhengighet mellom høy og lav.	"
621. Selv om en arbeidsgiver i formen var eneveldig,	---	"	"
622. var han avhengig av å vise hensyn til arbeiderne i samsvar med gammel sed og skikk.	---	"	"
623. Ellers kunne det bli bråk!	Arbeiderne i et paternalistisk system var langt fra myndige og maktesløse.	a) Tradisjonen i (STED/TID) ga rom for arbeidernes æreskodeks.	LP11 ARBEIDERÆRE
		b) Gammeldagse arbeidsfolk på disse tider var tøffe karer!	P4 STAUTE ARBEIDSFOLK!
624. Særlig hadde erfarne fagarbeidere i dette et viktig makt-middel på et lite sted som Sandefjord og Framnæs.	"På et lite sted som Sandefjord og Framnæs" var arbeidsgiveren ekstra avhengig av en viss velvilje fra "erfarne fagarbeidere"	På et lite sted var arbeidsgiveren ekstra avhengig av en viss velvilje fra erfarne fagarbeidere.	LP+3 LITE STED+ PATERNALISME
625. Gikk de sin vei, var de ikke lett å ers-tatte.	---	"	"
626. Men også i samfunnslivet som helhet gjaldt en lignende uskrevne regel.	Også utenom arbeidslivet gjaldt en uskrevne, paternalistisk overenskomst.	Også utenom arbeidslivet gjaldt en uskrevne, paternalistisk overenskomst i (STED/TID).	LP2 GJENSIDIGHET
627. Brøt de styrende sine tradisjonelle forpliktelse, kunne de høste storm./	---	Den uskrevne, paternalistiske kontrakten stilte også krav til de styrende.	"

628. Århundret gikk mot slutten uten at de tradisjonelle autoritetsforholdene i arbeidslivet ble satt på virkelig prøve.	a) ---	a) Det paternalistiske og klassesdelte systemet i arbeidslivet ble ikke reelt utfordret i (STED/ TID →1900).	LP+3 LITE STED+ PATERNALISME
	b) Som alle lesere vet, skulle "de tradisjonelle autoritetsforholdene i arbeidslivet" bli satt på alvorlige prøver i hele Norden. Men dette skjedde ikke i Sandefjord og Sandar på 1800-tallet.	b) Det paternalistiske og klassesdelte systemet i arbeidslivet skulle i (STED) først bli utfordret seinere.	
629. Var også lokalpolitikken preget av relativ stabilitet?	a) Det er interessant å vite om det var sammenheng mellom de forholdsvis stabile forholdene mellom høy og lav i arbeidslivet, mellom kvinne og mann og de partipolitiske forholdene lokalt.	a) En interessant, historisk problemstilling er forholdet mellom konflikt og samarbeid på sosio-økonomisk versus partipolitisk nivå.	LHT4 SOS+LOKALPOL. HISTORIE
	b) Vi skal nå forflytte oss fra det sosialhistoriske til det politisk-historiske området.	b) Vi skal nå forflytte oss fra det sosialhistoriske til det politisk-historiske området.	
630. Eller var det opprør og uro mot den tradisjonelle politiske eliten?	Vi har allerede beskrevet "den tradisjonelle politiske eliten", og skal nå særlig undersøke om det var et tiltakende opprør mot denne i Sandefjord og Sandar sist på 1800-tallet.	Det er grunn til å spørre seg om det, tross fredningen av arbeidslivets elite, var reell opposisjon mot den lokale, tradisjonelle politiske eliten?	LP=4 OPPOSISJON NEDENFRA
[Side 124]			
631. <i>Langgaden sett mot øst</i>	---	Det så ganske idyllisk ut i Sandefjord i gamle dager.	PHL3 LITT NOSTALGI
632. <i>en gang i 1890-årene.</i>	a) Vi savner nøyaktig tidfesting av dette fotografiet, men det er [fra 1890-årene.]	"	"
	b) Som alle lokalkjente vil vite, gikk daværende Langgaden øst-vest i byen og endte i daværende Sandefjord kirke.		
[s 126]			
633. <i>"Doktorgården" eller "Ebbe-</i>	Denne eiendommen er både blitt kalt Doktor-	"	PHL3 LITT NOSTALGI

<i>sengården” i Rådhusgata 3</i>	gården og Ebbesen-gården, og lå i Rådhusgata, som alle lokalkjente vil vite fremdeles finnes under samme navn, noe også den ikke-lokalkjente kan resonnerer seg fram til pga rettskrivningen. Jf. <i>Langgaden</i> i en annen bildetekst.		
<i>634. fikk navn etter badelege J.T.Ebbesen</i>	Denne eiendommen fikk navn etter doktor Ebbesen.	"	"
<i>635. som sammen med hustruen Henriette Sofie flyttet inn i 1846.</i>	Doktor Ebbesen og hans hustru Henriette Sofie, som vi leser om i forbindelse med en tidlig håndarbeidsklasse, "flyttet inn i 1846"	Her bodde en av pionerene innen kvinnelig veldedighetsarbeid.	"
<i>636. I deres tid var bygningen nærmest en kulturinstitusjon i byen.</i>	--- [Underutnyttet poeng: Henvisningen til fru Ebbesens innsats, dat-terens innsats og den-nes erindringer om moren.]	Eliten i Sandefjord i gamle dager kunne være generøs.	LP8 PATER OMSORG
<i>637. Huset ble revet i 1964.</i>	---	Sandefjord er i stadig forandring.	PHL3 LITT NOSTALGI
[s 130]			
<i>638. Kjøpmann J.E.S. Wetlesen hadde forretningsgård og bolig i Langgaden.</i>	---	Det så ganske idyllisk ut i Sandefjord i gamle dager.	"
<i>639. Derfra har sønnen Wilhelm Wetlesen hentet sitt motiv til maleriet</i>	--- [Underutnyttet poeng: At 17.mai-bildet er malt i 1898, samme år som Framnæs-arbeiderne gikk i eget tog, at både jenter og gutter går med flagg her, jf. 260-266 og 359]	"	"
<i>640. "17. mai i Bakgaarden"</i>		"	"
[s 132]			
<i>641. Fanen fra Framnæs Arbeiderfor- rening</i>	[Underutnyttet poeng: Forbindelsen mellom det som blir sagt om paternalismen på Framnæs og at fanen viser den norske løve	De sosiale forholdene var ganske harmoniske i Sandefjord i gamle dager og den norske løve var dyrket av høy og lav.	LP+5 PAT(E)RIOTISME

	og 1814-slagordet ”Enige og tro til Dovre falder”.]		
642. <i>er fra de første tiårene av vårt århundre.</i>	Det har dessverre vist seg vanskelig å datere denne fanen.	"	"
[s 132]			
643. <i>Barna leker i "Bugaardsgaden"</i>	---	"	PHL3 LITT NOSTALGI
644. <i>ved det nåværende krysset Prinsensgate / Holmbrua.</i>	---	Det er sammenheng, men også stor kontrast, mellom Sandefjord før og nå.	"
645. <i>De gamle gatelyktene var til å heve og senke.</i>	---	Gatebelysningssystemet var ganske avansert i Sandefjord allerede for mer enn ett århundre siden.	"
646. <i>Byen fikk sin første gatelykt i 1858,</i>	---	"	"
647. <i>og i 1870 var tallet øket til 11 parafinlykter.</i>	---	"	"
648. <i>Det fortelles at gamle "Hans vekter" pusset glassene og fylte parafin hver morgen.</i>	--- [Teksten forteller kun om gatebelysning i forbindelse med Framnæs-arbeidernes krav. Og aldri om "Hans vekter".]	Det var ganske idylliske forhold i Sandefjord i gamle dager.	"